

IKI-TURSON runolaulukirja

Runolaulusävelmiä ja runoja laulettavaksi yksin ja yhdessä

Toimittaneet Maari Kallberg ja Outi Pulkkinen

IKI-TURSON

runolaulukirja

Runolaulusävelmiä ja runoja laulettavaksi yksin ja yhdessä

Toimittaneet
Maari Kallberg ja Outi Pulkkinen

Sibelius-Akatemian kansanmusiikkijulkaisuja 33

Toimittaneet: Maari Kallberg ja Outi Pulkkinen
Ulkoasu: Jimmy Träskelin
Kannen valokuva: Wilma Hurskainen
Paino: Grano Oy, 2020

© Taideyliopiston Sibelius-Akatemia,
kansanmusiikin aineryhmä

Painettu:
ISBN 978-952-329-150-8
ISSN 2242-8054

PDF:
ISBN 978-952-329-151-5
ISSN 2489-8163

Sisällysluettelo

LAULAJALLE	6
RUNOLAULUN RUNOMITTA	8
SÄVELMÄT	15
RUNOT	25
En ole runon sukua	26
Lauloi suuri, lauloi pieni	26
Meni konna kurkkuhuni	26
Mikäs on sulkent suun runolta	27
Vähä meitä tyttölöitä	27
Mänin suolle soutamaa	28
Tulin hanheni halulla	28
Eipä kuulu kullastain	28
Jospa miekin miehen saisin	29
En mie itke muije nähhe	29
La laulan suruista virttä	29
Alahall' on allin mieli	30
Läksin koista kulkemahan	31
Kelle tuutivi tytärtä	32
Tuu tuu tupakkarulla	32
Nurmilintu 1-3	32
Nuku nuku nukkeroinen	33
Tuuti tuuti lapsuttani	33
Tuuti lasta Tuonelaan 1-3	33
Eläinten pidot	34
Sikasilla	34
Ampijaisten lumonta	34
Raudan synty	35
Metsälle lähtiessä	35
Lempeä tyttölöille	35
Pistoksen synty	36
Lapsen saajaisten sanat	38
Naiset kosimassa	40
Millä pestä sulhon päätä	40
Luulin tuulen tuuleneene	40
Katini sisarueni	41
Tunnen tyynen tunnen tuulen	41
Vienalaiset lauluhäät	42
Kanteleen synty 1	46
Kanteleen synty 2	48
Anni-tytti	49
Myyty neito	50
Mataleenan virsi	50
Marian virsi	52
Sampo	54
Vipusessa käynti 1-4	60
SÄVELMIEN LÄHTEET	64
Omia runolauluja	66

Laulajalle

Käsissäsi on vuonna 1999 perustetun runolauluun erikoistuneen ryhmän, Ääni-teatteri Iki-Turson, kokoama runolaulukirja, jossa julkaistut sävelmät ja runot ovat arkistotallenteita. Iki-Tursoon kuuluvat emeritusprofessori Heikki Laitinen sekä seitsemän muuta runolaulun ja ihmisäänitaiteen ammattilaista: Eila Hartikainen, Taito Hoffrén, Maari Kallberg, Ilona Korhonen, Anna-Kaisa Liedes, Outi Pulkkinen ja Juha Valkeapää. Tämä kirja julkaistiin Iki-Turson järjestämällä Oodi runolaululle -festivaalilla 22.–28.2.2020, mutta toivoaksemme se on käytössä vuosikymmenten ajan inspiraationa ja oppaana itseksensä laulajille, opetustilanteissa, sävelmä- ja runolähteenä, jameissa, yhteislaulajaisissa sekä yksityisissä lauluhetkissä.

Kirjassa on 50 runolaulusävelmää ja 48 runoa, joiden pituus vaihtelee 2 ja 402 säkeen välillä. Sävelmien ja runojen tallennuspaikat ovat laajalta alueelta Vienan Karjalan Vuokkiniemestä Länsi-Uudenmaan Siuntioon ja Länsi-Inkerin Soikkolasta Lapin Kemiin, pääosin kuitenkin runolaulualueen itäosista.

Koska kaikki runot ovat samalla runomitalla, mitä tahansa runoa voi laulaa millä tahansa sävelmällä. Kirjan lauluista saa siis 2 400 (50 x 48) erilaista yhdistelmää. Runoja voi myös yhdistellä ja sekoitella vapaasti ja lisäksi keksiä omia säkeitä, runoja tai sävelmiä. Runolaulu, kuten muukin kansanmusiikki, oli kuulonvaraista perinnettä sekä luovaa kulttuuria. Siihen kuului muuntelu, improvisaatio, omat sävelmät ja oma runous. Toivomme tämän julkaisun rohkaisevan kaikkia palaamaan runolaulun luovuuden ja muuntelun pariin ja löytävän runolaulusta oman musiikkinsa.

Apuna runolaulun opiskeluun tästä kirjasta löytyy runolaulumitan opas. Runoista viimeisestä, Vipusessa käynnistä, kirjassa kulkee rinnakkain neljä erilaista versiota samalta runoalueelta, joista voi esimerkkinä nähdä, miten eri laulajat ovat laulaneet saman tarinan.

Kirjasta löytyviä runolauluja on laulettu hyvin erilaisissa tilanteissa, niin arkena kuin juhlassa, yksin ja yhdessä. Lauluilla on kerrottu tarinoita, nukutettu, viihdytetty, parannettu, siirretty tietoa, purettu pahaa oloa tai ilmaistu muuta hetken tunnelmaa, varoitettu, vitsailtu, nostatettu juhlahenkeä, lohdutettu, leikitetty, lepytetty, puhuteltu henkiä ja tuotu rytmiä työhön. Monet rituaaliset tilanteet on toimitettu laulaen, kuten tiivistetystä Vienalaiset lauluhäät -kokonaisuudesta käy ilmi.

Lähes kaikki pääosin 1800-luvulla muistiinmerkityt runolaulut on julkaistu 34-osaisessa Suomen kansan vanhat runot -kirjasarjassa (SKVR), joka löytyy verkko-osoitteesta www.skvr.fi. Tähän kirjaan SKVR:stä valittuja runoja on hieman muokattu, mutta kaikkia säkeitä ei ole muutettu klassisen runolaulumitan mukaisiksi. Runolaulun runomitta -osiossa opastetaan myös hankalien säkeiden sel-

vittämiseen. Kun laulut aikoinaan ylittivät murrerajan, joidenkin sanojen muoto muuttui ja joistain lyhyistä alkutavuista tuli pitkiä, mikä vaikuttaa mittaan. Esimerkiksi joissain runoissa “kottiin” lauletaan kolmena tavuna, toisella murrealueella sana on ollut muodossa “kotihin”, ja vastaavasti esim. “männöö” – “menevi”.

Runojen alusta löytyy lähteet SKVR:n osaan ja numeroon. Tässä selvennys:
SKVR III/2 2099 (Suomen kansan vanhat runot, osan numero ja laulun numero)
NARVUSI 1892 (paikkakunta ja tallennusvuosi)
MARIA MÖRÖ, 38 v. (laulaja)

Suurin osa kirjan sävelmistä on aiemmin julkaistu Suomen Kansan Sävelmiä -teossarjassa. Osa sävelmistä on nuotinnettu äänitteiltä ja julkaistu levyllä tai internetissä. Nämä tiedot löytyvät sävelmien lähdeluettelosta kirjan lopusta. Sävelmiä on valittu siten, että kirjassa olisi mahdollisimman monipuolisesti erilaisia rytmityyppejä. Valikoima ei kuitenkaan tältä osin ole täysin kattava, ja sävelmiä on valittu myös Iki-Turson jäsenten mieltymysten mukaan.

Sävelmät on kirjoitettu enimmäkseen e-mollin tai g-duuriin, jotta nuotit tulisivat helposti luettavasti keskelle viivastoa. Lauluja voi laulaa kuitenkin miltä korkeudelta tahansa.

Varsinkin inkeriläisissä sävelmissä on usein tekstin osakertauksia ja kohtia, joissa lauletaan ylimääräisiä laulutavuja tai tekstiin lisätään tavuja määrättyihin kohtiin. Sanojen sijoittuminen sävelmään on havainnollistettu nuotteihin käyttämällä mallina kaikissa sävelmissä samoja runosäkeitä: “Tuopa vanha Väinämöinen, tietäjä iänikuinen”.

Runoja voi laulaa eri tavoin. Runosäkeitä voi kerrata yhden kerrallaan tai olla kertaamatta. Inkeriläinen tapa yhdessä laulamiseen on, että esilaulaja vie tarinaa eteenpäin yksi tai kaksi säettä kerrallaan ja kuoro kertaa säkeitä kunkin sävelmän määrämällä tavalla, mikä ilmenee nuotista.

Tähän kirjaan nuotit on puhtaaksikirjoittanut Maari Kallberg ja runot on käsitellyt julkaistavaan muotoon Outi Pulkkinen. Runoja oli valitsemassa koko Iki-Turso. Runolaulun runomitta -osion on kirjoittanut Heikki Laitinen.

Haluamme kiittää edesmenneitä kansanmusiikin tutkijoita ja tallentajia, joita ilman Suomen kulttuuri olisi paljon köyhempää, mutta joiden ansiosta olemme pystyneet puhaltamaan uuden hengen suomalaiseen kansanmusiikkiin ja vanhaan itämerensuomalaiseen runolauluun.

Porvoossa ja Kirkkonummella 7.2.2020
Maari Kallberg ja Outi Pulkkinen

Runolaulun runomitta

Esimerkkisäkeet ovat pääasiassa laulusta Kanteleen synty 1.

Runolaulun säkeet alkavat aina iskulla. Tämä johtunee siitä, että suomen kielen sanojen pääpaino on aina ensimmäisellä tavulla. Nykyisten laulumme säkeistä puolet on vielä tällaisia ja puolet alkaa iskuttomalla eli kohosävelellä. Niitä tuli suomenkieliseen lauluun vasta 1500-luvulta lähtien luterilaisten virsien myötä. Runolaulu elää siis vielä keskiaikaa.

Runolaulun säkeet jaetaan kahteen tyyppiin, tasasäkeisiin ja murrelmasäkeisiin.

TASASÄE

Runolaulun perusta on kahdeksantavuinen säe, jonka sanoissa on vain parillisia tavumääriä. Seuraavassa säkeen lopussa oleva numerosarja kertoo sanojen tavujen määrän.

ISKUALA:	1.	2.	3.	4.	TAVUJA
	saipa	harpun	valmi-	hiksi	224
	soitit	nuoret,	soitit	vanhat	2222
	tappe-	luita	tallus-	tavat	44
	ora-	hasta	Tuonen	otran	422

Säkeellä on symmetrinen rakenne. Se jakautuu kahteen neljän tavun puoliskoon ja puoliskot taas kahteen kahden tavun iskualaan. Toisen ja kolmannen iskualan välissä on tauko, jota sana ei saa ylittää:

saipa harpun // valmi- hiksi

Koskaan ei siis esiinny tällaista sanajärjestystä: "saipa valmihiksi harpun", sillä siinä säkeen keskellä oleva tauko (sanaraja) särkyy.

Minkä tahansa kaksitavuisen iskualan voi korvata kahdella yksitavuisella sanalla (2 = 11) ja nelitavuisen sanan kolmitavuisella ja yksitavuisella (4 = 31).

MURRELMASÄE

Tasasäkeissä musiikin ja sanojen iskut osuvat yksiin ja tukevat toisiaan. Muut säkeet ovat murrelmasäkeitä. Nimi tulee siitä, että niissä tasasäkeitten rakentama symmetrinen, tukeva perusrakennelma murtuu. Murrelmasäkeet tekevät runolaulun runomitasta ainutkertaisen.

Murrelmasäkeessä yhden tai useamman sanan ensimmäinen tavu on sijoitettu iskualan loppupuolelle, musiikin iskuttomaan kohtaan. Nämä poikkeavat murto-
tavut on seuraavassa lihavoitu.

1.	2.	3.	4.	TAVUJA	MURTOTAVUJA
soitto	soitol-	le ta-	junnu	233	1
Kuller-	vo Ka-	lervon	poika	332	1
peuka-	lo y-	lös ke-	veni	323	2
ei i-	lo i-	lolle	tullu	1232	2
vast i-	lo kä-	vi i-	lolle	1223	3
sormil-	le so-	vitte-	lian	35	1

Murtotavujen määrä vaikuttaa ratkaisevasti säkeen sisäiseen rytmiiikkaan.

Edellä on yleisimmät säetyypit (numerosarjat) suosituimmuusjärjestyksessä. Tutki laulukirjan säkeitä: löydätkö sellaisia, joita edellä ei mainita.

TAVUSÄÄNTÖ

Runolaulumitan vaikein kohta on tavusääntö. Runolaulajat noudattivat sitä melko tarkasti.

Tavusääntö jakaa suomen kielen tavut kahteen osaan:

lyhyitä ovat yhteen vokaaliin päättyvät tavut eli esimerkiksi a-, u-, la-, kru- ja kaikki muut tavut ovat pitkiä eli esimerkiksi am-, puk-, aa-, kuu-, ees-, kars-.

Tavusääntö koskee VAIN sanan ensimmäistä tavua.

Jos sanan ensimmäinen tavu on pitkä, se on sijoitettava iskualan alkuun.

Jos sanan ensimmäinen tavu on lyhyt, se on sijoitettava iskualan loppuun.

Käy läpi edellä olevat esimerkkisäkeet ja tutki, noudatetaanko niissä tavusääntöä.

Säkeen alku on loppua vapaampi. Siksi säkeen ensimmäisessä iskualassa ei tarvitse noudattaa tavusääntöä ja tavujakin voi olla 3–4.

1.	2.	3.	4.	
kysy	vanha	Väinä-	möinen	224
mies naat-	ti na-	putte-	leisi	125
karhukin	aial-	le ka-	vahti	2(3)33

Yhdyssanat käyttäytyvät kuten erilliset sanat. Yksitavuiset sanat voi sijoittaa riippumatta niiden pituudesta iskualan alkuun tai loppuun. Säe ei voi kuitenkaan päättyä yksitavuiseen sanaan.

kahek-	santa-	vumi-	talla	323
kolman-	nen ko-	tive-	siä	323
itkek-	kös sä	puisuut-	tasi	314
mitä	mietin	kui mie	laulan	22112

Tässä laulukirjassa on säkeen alun lisätavut joskus alleviivattu, joskus ei: "heliä ääni ei helise", "kylläpä mun veri vetävi", "mikäs on sulKent suun runolta", "vaahto oli päällä valkiaine".

Monet sanat voidaan laulaa kahdella tavalla, esimerkiksi sanat *mie* ja *miun* voivat olla joko yksi- tai kaksitavuisia. Sana *emoin* on yleensä kolmitavuisen *e-mo-in*.

Inkerin runolauluissa jätetään joskus kahdeksas tavu laulamatta, jolloin seitsemäs tavu saatetaan venyttää iskualan loppuun saakka. Tämä on synnyttänyt lauluihin myös seitsentavuisia säkeitä. Jos sävelmä vaatii kahdeksannenkin tavun laulamisen ja viimeisen tavun venytys ei onnistu, siihen voi lisätä konsonantin, vokaalin tai kokonaisen tavun, esim. "muije kullat kuunteloot – kuunteloohot", "iloitkaa tytöt hyvät – hyväte", "minun kurjan kurkettaa – kurkettahe".

Yleensäkin on todettava, että koska tässä selostettu runolaulumitta on syntynyt muistinvaraisen laulun tarpeisiin, mikään sen säännöistä ei ole ehdoton. Jotkut laulajat noudattivat sääntöjä enemmän, toiset vähemmän. Lisäksi parin viime vuosisadan aikana uudenlaisten laulujen vallatessa laulajien mielen, entisiä sääntöjä ei aina viitsitty noudattaa.

Paljon tarkemmin on sääntöjä seurattu kirjallisen runolaulun piirissä. Runolauluja on julkaistu monien vuosisatojen ajan, erityisen paljon 1800-luvulla arkkeiviesuina ja sanomalehdissä. Useimmiten nekin oli tarkoitettu laulettaviksi.

Elias Lönnrot muodosteli muistinvaraisista runolauluista Kalevalan (1835, 1849) ja Kantelettaren (1840). Sen vuoksi runolaulujen runomittaa kutsutaan usein kalevalamitaksi. Mainituissa teoksissa Lönnrot on huoltanut runomitan sääntöjen mukaiseksi. Siksi ne ovat erinomaisia runolaulun oppikirjoja.

VAPAAMITTAINEN SÄKEISTÖ

Runolaulu etenee säe tai säepari kerrallaan. Samanmittaisia säkeistöjä ei synny, vaan säettä tai säeparia laajempi kokonaisuus on milloin minkin mittainen.

Tasasäkeet ja murrelmasäkeetkin vuorottelevat vapaasti eivätkä nekään synnytä minkäänlaisia säännöllisiä säkeistöjä. Esimerkiksi laulun Kanteleen synty 1 alus-

sa tasasäkeet (T) ja murrelmasäkeet (M) vuorottelevat seuraavasti: T M T T M T M T M M T M T T T M M T M T. Tutki, minkälainen on laulun kokonaisrakenne.

MUSIIKIN JA RUNON SUHDE

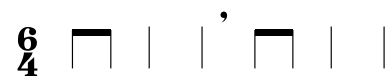
Laulussa kukin iskuala voi saada monenlaisen rytmisen hahmon. Lähtökohtana voi pitää 4/4-tahtia, jossa kaikki neljä iskualaa ovat pituudeltaan 2/8:

Tämä on yleisin säerytmi. Iskualat voivat kuitenkin saada pitempiä tai lyhyempiä hahmoja, esimerkiksi

Näitä iskualarytmejä yhdistelemällä syntyy monenlaisia säerytmejä.

Kaksi- tai useampisäkeisissä sävelmissä on useimmiten sama säerytmi kaikissa säkeissä, ja joskus taas sävelmä on erilaisten säerytmien yhdistelmä.

Näihin säerytmeihin syntyvät sävelmät. Niitäkin voi tarkastella iskualoittain etenevänä jatkumona, varsinkin kun ne aikanaan olivat muistinvaraisia, eikä niitä voinut koskaan nähdä kokonaisina. Melodiamailman perustana on viiden säveln asteikko. Nykykäsittein voidaan sanoa, että kyseessä ovat duurin tai mollin viisi ensimmäistä säveltä (c, d, e/es, f, g). Sävelkorkeudet ovat kuitenkin vapaampia kuin nykyisessä musiikissamme. Viisi säveltäkin muodostaa vain melodiikan rungon, jonka piiristä voi piipahtaa asteikon ylä- tai alapuolella. Kun melkein aina lauletaan ilman säestystä ja siis myös ilman kiinteävireisiä soittimia, laulaja voi vapaasti valita laulun säveltason ja yksittäisten sävelten korkeuden.

Erityisesti Inkerissä on runsaasti sävelmiä, joissa on yksinkertaisen perussävelmän lisäksi erilaisia kertosakeitä, joiden säerytmi saattaa poiketa perussäkeen rytmistä. Näissä sävelmissä esiintyy usein myös runosaäkeen osien kertailua ja erilaisia rallattelusanoja.

TYYLIKEINOJA

Alkusointu

Runolaulussa on loppusointuja vain hyvin harvoin. Alkusointua käytetään sitäkin enemmän. Alkusointua on kahdenlaista: vahvaa ja heikkoa. Vahvan alkusoinnun säkeessä on vähintään kaksi sanaa, joiden alussa on sama konsonantti ja sitä seuraava vokaali tai sanat alkavat samalla vokaalilla. Heikko alkusointu syntyy, kun sanat alkavat samalla konsonantilla tai eri vokaaleilla.

”itki ennen puinen pursi”: vahva alkusointu *pu-*, *pu-*; heikko *it-*, *en-*.

”venet vaivanen valitti”: heikko alkusointu *ve-*, *va-*; vahva *va-*, *va-*.

Vahva alkusointu on yleisempi. Pitkien laulujen säkeistä saattaa neljäsosa olla alkusoinnuttomia.

Kerto

Erilaisia kerron lajeja on lukuisia. Tavallisin on se, että säkeen sisältö sanotaan seuraavassa säkeessä uusin sanoin:

”mitäs itket puinen pursi
venet vaivanen valitat?”

Joskus syntyy säekolmikko:

”minkäs tuosta seppä saisi,
minkäs taitava takosi,
mies naatti naputteleisi?”

Tai kerto voi olla säkeen sisäistä: ”soitit nuoret, soitit vanhat”.

Laulaessa kaikkein yleisin kerto syntyy saman säkeen kertaamisesta:

”vaka vanha Väinämöinen, vaka vanha Väinämöinen”.

Tämä kerto on merkitty runolaulumuistiinpanoihin vain hyvin harvoin.

Rytmikaanon

säerytmien opettelun helpottamiseksi.

Luetaan tasaisella rytmillä ja kiihtyvällä tempolla.

työnnäs tuo tuline miekka	2132
piä kulta, terä hopia	1223
jolla leikon lemmon suonet	2222
mustarintaset murennan	233
ympäri yheksän merta	332
sekä puolen kymmenettä	224

Sävelmät

1.

Tuo-pa van-ha Väi-nä möi-nen, tuo-pa van-ha Väi-nä-möi-nen
tie-tä-jä i-än-i-kui-nen, tie-tä-jä i-än-i-kui-nen
o-li veis-tä-vä ve-net-tä, o-li veis-tä-vä ve-net-tä

2.

Tuo-pa van-ha Väi-nä-möi-nen, tuo-pa van-ha Väi-nä-möi-nen
tie-tä-jä i-än-i-kui-nen, tie-tä-jä i-än-i-kui-nen

3.

Tuo-pa van-ha Väi-nä-möi-nen, tuo-pa van-ha Väi-nä-möi-nen

4.

Tuo-pa van-ha Väi-nä-möi-nen, tie-tä-jä i-än-i-kui-nen

5.

Tuo-pa van-ha Väi-nä-möi-nen, tie-tä-jä i-än-i-kui-nen, o-li veis-tä-vä ve-nois-ta

6.

Tuo-pa-van-ha Väi-nä-möi-nen, kau noi-nen jouk-ko

7.

Tuo-pa van - ha Väi - nä - möi - nen, kau - niis-sa jou - kos- (sa)

8.

Tuo-pa van-ha Väi-nä-möi - nen, tie-tä - jä i - än - i - kui - nen

9.

Tuo-pa van - ha Väi - nä - möi-nen, tuo-pa van - ha Väi - nä - möi-nen

10.

Tuo-pa van - ha Väi - nä-möi-nen

11.

Tuo-pa van-ha Väi - nä - möi - nen

12.

Tuo-pa van-ha Väi - nä - möi-nen

13.

Tuo-pa van-ha Väi - nä - möi-nen, tuo-pa van-ha Väi - nä - möi-nen

14.

Tuo-pa van-ha Väi-nä-möi-nen

15.

Tuo-pa van-ha Väi-nä-möi-nen, tuo-pa van-ha Väi-nä-möi-nen

16.

Tuo-pa van-ha Väi-nä-möi-nen, tie-tä-jä i - än-i - kui-nen

17.

Tuo - pa van-ha Väi-nä-möi-nen, tie - tä - jä i - än - i - kui - nen

18.

Tuo-pa van-ha Väi-nä-möi-ni, tuo-pa van-ha Väi-nä-möi-ni

19.

Tuo-pa van-ha Väi-nä - möi-nen, tuo-pa van-ha Väi-nä - möi-nen
tie-tä - jä i - än-i - kui-nen, tie-tä- jä i - än-i - kui-nen

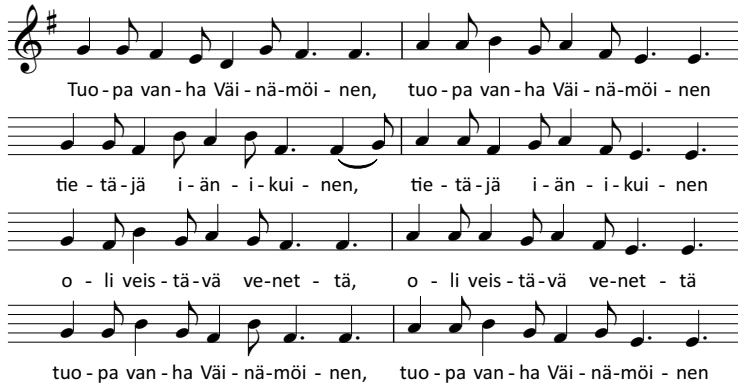
20.

Tuo-pa van - ha Väi-nä-möi-nen, tie-tä-jä i - än-i - kui-nen

21.

Tuo - pa van - ha Väi - nä - möi - nen, tuo - pa van - ha Väi - nä - möi - nen
tie - tä - jä i - än - i - kui - nen, tie - tä - jä i - än - i - kui - nen
o - li veis - tä - vä ve - net - tä, o - li veis - tä - vä ve - net - tä
tuo - pa van - ha Väi - nä - möi - nen, tuo - pa van - ha Väi - nä - möi - nen

22.

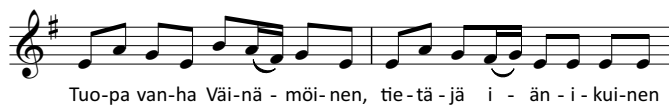
Tuo - pa van - ha Väi - nä - möi - nen, tuo - pa van - ha Väi - nä - möi - nen
tie - tä - jä i - än - i - kui - nen, tie - tä - jä i - än - i - kui - nen
o - li veis - tä - vä ve - nois - ta, o - li veis - tä - vä ve - nois - ta

23.

Tuo - pa van - ha Väi - nä - möi - nen, tuo - pa van - ha Väi - nä - möi - nen, hoi Väi - nä - möi - nen

24.

Tuo - pa van - ha Väi - nä - möi - nen, tie - tä - jä i - än - i - kui - nen

25.

Tuo - pa van - ha Väi - nä - möi - nen, tie - tä - jä i - än - i - kui - nen

26.

Tuo-pa van - ha Väi-nä-möi-nen, oi dai l'o - le Väi-nä-möi-nen
tie-tä-jä i - än-i - kui-nen, oi dai l'o - le ja i - kui-nen

27.

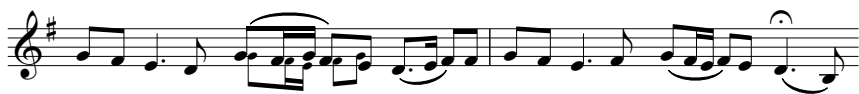
Tuo-pa van - ha Väi-nä-möi-nen, tie-tä-jä i - än-i - kui-nen

28.

Tuo - pa van-ha Väi - nä - möi-nen, saa - dul moi sa - du see - len-noi sa-du

29.

Tuo-pa van-ha Väi - nä-möi - nen, tuo-pa van-ha Väi - nä-möi- (nen)
tie-tä-jä i - än - i - kui - nen, tie-tä-jä i - än - i - kui- (nen)

30.

Oi, tuo-pa van-ha Väi - nä - möi-nen, tuo-pa van-ha Väi - nä - möi,
tie-tä-jä i - än - i - kui-nen, tie-tä-jä i - än - i - kui,

Väi - nä Väi - nä - möi - nen, Väi - nä möi-nen joo - noo
ja i - kui i - kui - nen, ja i - kui-nen joo - noo

31.

Tuo-pa van-ha Väi-nä-möi-nen, tie-tä-jä i - än-i-kui- (nen), ai lu-li ai lu-li, tie-tä-jä-i - än - i-kui

32.

Oi, tuo - pa van - ha Väi - nä - möi - (nen), tie - tä - jä i - än - i - kui - (nen)
oi tun - jus - ka ma - tun - ja, tun - ja ja - ka ka - ma - ja

33.

Tuo - pa van - ha Väi - nä - möi - nen, tuo - pa van - ha Väi - nä möi - (nen)
tie - tä - jä i - än - i - kui - nen, tie - tä - jä i - än - i - kui - (nen)
Väi - nä Väi - nä - möi - nen Väi - nä - möi - nen joo - noo
ja i - kui i - kui - nen ja i - kui - nen joo - noo

34.

Tuo - pa van - ha Väi - nä - möi - nen, tuo - pa van - ha Väi - nä - möi - nen
tie - tä - jä i - än - i - kui - nen, tie - tä - jä i - än - i - kui - nen
Oi Väi - nä - möi - nen Väi - nä - möi - nen joo - noi
Oi ja i - kui - nen ja i - kui - nen joo - noi

35.

Tuo - pa van - ha Väi - nä - möi - nen, tie - tä - ja i - än - i - kui - nen,
ka - a - lin - na, ma - a - lin - na

36.

Tuo - pa van - ha Väi - nä - möi - nen, tie - tä - jä i - än - i - kui - nen,
See - lin - ni - koi, see - la - ja

37.

Tuo - pa van - ha Väi - nä - möi - nen, tie - tä - jä i - än - i - kui - nen
kaa - lin - na maa - lin - na

38.

Oi, tuo - pa van - ha Väi - nä - möi - nen, tie - tä - jä i - än - i - kui - (nen)
oi lii - aa ja i - kui - (nen), tie - tä - jä i - än - i - kui

39.

Tuo - pa van - ha Väi - nä - möi - nen, tie - tä - jä i - än - i - kui - (nen)
tuo - pa van - ha Väi - nä - möi - nen, tie - tä - jä i - än - i - kui - (nen)

40.

Tuo - pa van - ha Väi - nä - möi - nen, tuo - pa van - ha Väi - nä - möi - (nen)
 tie - tä - jä i - än - i - kui - nen, tie - tä - jä - i - än - i - kui - (nen)

Väi - nä Väi - nä - möi - nen Väi - nä - möi - nen joo - noi
 ja i - kui i - kui - nen ja i - kui - nen joo - noi

41.

Tuo - pa van - ha Väi - nä - möi - nen vaa joo, tuo pa van - ha Väi - nä - möi - nen, vaa joo

42.

A, tuo - pa - van - ha tuo - pa - van - ha
 tie - tä - jä i - (än) tie - tä - jä i

tuo - pa van - ha Väi - nä - möi, Väi - nä - möi - (nen), tuo - pa van - ha Väi - nä - möi, Väi - nä - möi
 tie tä jä i - än - i - kui, ja i - kui - (nen), tie - tä - jä i - än - i - kui, ja i - kui

43.

Tuo - pa van - ha Väi - nä - möi, tie - tä - jä i - än - i - kui,
 tuo - pa van - ha Väi - nä - möi - nen, tie - tä - jä i - än - i - kui - nen

44.

Tuo - pa van - ha Väi - nä - möi - nen, tuo - pa van - ha Väi - nä - möi - nen
 tie - tä - jä i - än - i - kui - nen, tie - tä - jä i - än - i - kui - nen

45.

Tuo-pa van-ha Väi-nä-möi-nen, oi dai, tuo-pa van-ha, tuo - pa van-ha Väi-nä-möi
tie-tä-jä i-än-i - kui-nen, oi dai, tie - tä - jä vaa, tie - tä-jä i - än - i - kui

46.

Tuo-pa van-ha Väi-nä-möi-nen oi joi joo, tie-tä-jä i-än-i - kui-nen, niin on joo

47.

Tuo-pa van-ha Väi-nä-möi-nen Väi-nä-möi-nen tie-tä - jä i-än-i-kui-nen ja i - kui-nen

48.

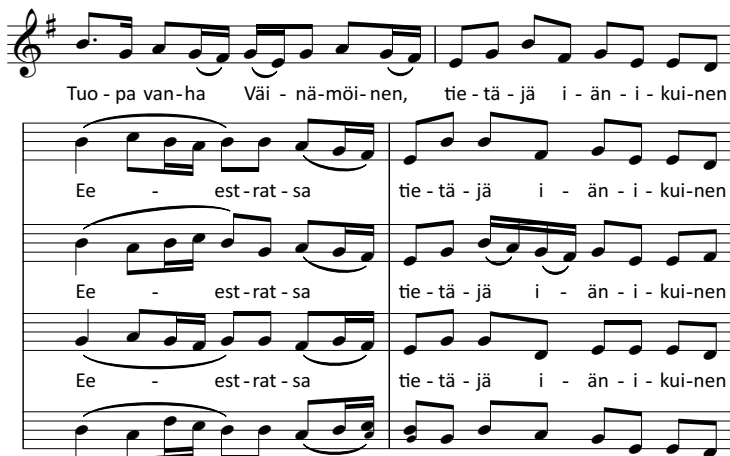
Tuo-pa van-ha Väi-nä-möi-nen, luu-ri lal-lal-lei, hel-le il - lal-lei luu-ri lall-lal-lei

49.

Tuo-pa van-ha Väi-nä-möi-nen, laa-ri lil-le al-le jo, hoi laa-ri lil - le laa-ri lil-le al-le jo

50.

Tuo - pa van-ha Väi - nä-möi-nen, tie - tä - jä i - än - i - kui-nen
Ee - est-rat - sa tie - tä - jä i - än - i - kui-nen
Ee - est-rat - sa tie - tä - jä i - än - i - kui-nen
Ee - est-rat - sa tie - tä - jä i - än - i - kui-nen
Ee - est-rat - sa tie - tä - jä i - än - i - kui-nen

Runot

En ole runon sukua

SKVR XIII 1880

VIIPURI 1890

SKVR VII 1614

LIPERI 1890

LAULAJA PENTTI LAPPALAINEN

En ole runon sukua
enkä laulajan lajia,
kuulin lasna laulettavan,
piennä kieltä pieksettävän.
Ulkoa runoja kuulin,
läpi lau'an laulantoa,
läpi sammalten sanoja,
panin miessä mieleheni.
Jos mä lauluillen lasenen,
virren töille työntelemmen:
Laulan pielekset pihaille,
tammets joka tanterelle,
tammelle tasaiset oksat,
joka oksalle omenan,
omenalle kultapyörän,
kultapyörälle käkösen.
Käkönen kukahteleksen,
kulta suusta kumpahuuvi,
vaski leuvoilta valuuvi
kultasehen kuppisehen,
sormen päähän mäntäväähän,
peukalon vajuttavaan.
Laulan kalliot kaloiksi,
suoloiksi meren somerot,
meren mullat maltaiksi.

Lauloi suuri, lauloi pieni

SKVR III 2661

NARVUSI 1900

Lauloi suuri, lauloi pieni,
lauloi kerra keskimäine;
Nyt tuli miunki vuoro
niikui kylän kyyttivuoro.

Kylä pääsi kyyttilöistä,
valta viljat varsoloista,
millä pääsen mie polonen?
Mie vilpin virsilläni,
sula'ilen suusanoilla.
Ohto suussani sanoja,
päälaell' on laulusulka,
virsivakk' on vieressäni.
Laulaisin hyväsen virren,
sanoisin sanat paremmat,
oisi kultain kuulemassa,
oma armas oppimassa.
Muije kullat kuunteloot,
muije oppihet omenat,
miun vaa kultan Pietterissä,
mies pieni käherätukka,
mustakulmane koria,
on kui oksalla omena,
on kui puussa päähkenäine
tahhee mantsikka mäellä.
Tuost' on kulta kulkenut,
tuost on armas astunut,
täss on istunut kivellä,
täss on astunut aholla:
Kivi on muita kirjavampi,
aho muita armahampi,
paasi muita on parempi.

Meni konna kurkkuhuni

SKVR III 382

SOIKKOLA 1858

Kylän pojat kukkelisilmät,
kukkelisilmät, lottakorvat,
antakaa äänen äiste käyä,
kulkun lustisti kumista!
Join mie joesta vettä,
lapoin vettä Laukahasta,
meni konna kurkkuhuni,
silt' ei kurkkuni kumaja,
Heliä ääni ei helise.

Mikäs on sulkent suun runolta

SKVR VII2 1663

SUOJÄRVI 1845

Mikäs on sulkent suun runolta,
katkent kielen laulajalta,
jok ennen jokena juoksi,
puuhasi salapurona,
umpitöksönä törisi?
Kulajavi muien kulkku,
heläjävi henkireikä,
miun ei kulkkuni kulaja,
ei heljäjä henkireikä,
minun kurjan kurkettaa,
miun katalan karkattaa,
ääni on äristynynnä,
kulkkuni kuristunna,
suuni kurjan kuivettunna.
Mist on kumma kulkussani,
herjä henkirei'ässäni?
Tuost on kumma kulkussani,
herjä henkirei'ässäni:
Join tuosta jo'esta vettä,
pyhän virran pyörtheistä,
huuhto huorat huntujansa,
pahat vaimot paitojansa;
Tuost on kumma kulkussani,
herjä henkireiässäni.

Vähä meitä tyttöloitä

SKVR III3 218

SOIKKOLA 1858

Vähä meitä tyttöloitä,
vähä värpyläisiämme:
Kassina kanaisiamme,
kaksi on kaikessa kylässä,
kolme on koko uulitsalla,
kujansuita kukkumassa,
vaskiloja valvomassa.
Miun ehtosa emoni,

miun kallis kantajaini
kuin kuuli pyhän tulevan,
ajan kallihin asuvan,
teki puise'en poroo,
avaro'on astiaan,
pesi pä'än valkiaksi,
rivoitti rivat punaiset,
vyötti vyöhön kaunihiseen,
antoi paian aivinaisen,
maahan asti markoitellun;
Laski kultana kujalle,
vaskuena vainiolle,
kujansuita kukkumaan,
vaskiloita valvomaan.
Kysyivät kyläiset naiset,
satsit naiset naapurista:
"Kenen kultain on kujalla,
kenen vaski vainiolla?"
Miun emoin vastaeli:
"Miun kultani on kujalla,
miun vaski vainiolla."

Minä neittoi nuorikkainen
minä ain' kukun kesoilla:
lloitkaa tytöt hyvät,
laulaka'a laatusasti!
Kylä on suuri, suita paljo,
silmiä sitä enemmän,
täss' on viisasta väkiä,
kavala'a katsoja'a,
noitia joka veräjä,
joka aita arpoja,
katso'ot kylän katehet,
kylän noiat nouattaat,
väsymme vähät sisaret,
hengästymme helpeheet.
Neioit vasten vastasiit:
Menkääät noiat nuolihin,
arpojat kuraksihin!

Väsyit Väikylän hepoiset,
hengästyit Hevaahan ruunat,
ei väsy vähät sisaret,

ei hengästy helteheltä.
Myö ilomma ikkunalla,
kukumma kotikujalla,
kusta kuulo'ot emomme,
kuulo'ot kukittajamme.
Äänestä emoin tunsin,
kielestä kerittäjäini,
antoi kellon kielekseini,
kalkkalaisen äänekseini,
millä kukkua kesolla,
vaakua varilla säällä.

Mänin suolle soutamaa

SKVR III2 2099

NARVUSI 1892

MARIA MÖRÖ, 38 v.

Mänin suolle soutamaa,
aholle ajelammaa,
kaikk' oli metsäd mettä täynnä,
Puunjuuret punaist' olutta,
kannunjuuret kannuloita.
Etsin kannun, etsin toisen,
kohta kolmatta alotin,
puuttu kolkki kourihiiin',
katajaine kanto puuttu.
Noisin juurii kaivamaa.
Kaivon juuren, kaivon toisen,
kohta kolmatta alotin,
jo putos' punast' olutta,
me'en ja vi'en vierellist';
Hiiw' oli alla hienokkaine,
vahto oli päällä valkiaine,
olut oli keskellä punane.
Ken vaa joi, se on juopu,
ken vaa maisto, maahaa kaato.
Join mie itseki polone.
Jo ruppee nukuttammaa.

Tulin hanheni halulla

SKVR VII2 2391

ILOMANTSI 1846

En tullut oluen himolla,
enkä taarin tarpehella,
tulin hanheni halulla,
helmilintuni helyllä,
armon kautta ainoseni;
Kylläpä mun veri vetävi,
oma luonto luokse tuopi,
orahalla mun omani,
taimella tasavereni.
Kun, Jeesus, terän tekisit,
hyvän varren valmistasit,
niin min' ottasin omani,
kultani tykööni toisin,
vereväni vierelleni,
kaunoseni kainalooni
muihen mustien seasta.

Eipä kuulu kullastain

SKVR V3 678

LEMPAALA - SAKKOLA 1891

LARIN PARASKE

Eipä kuulu kullastain,
ei heläjä hertastain,
ei kuulu kujalla käyvä,
pilkkuoo ei pinolla puita,
kalkkaa ei katoksen alla.
Ei ois illaista ikävä,
kaiho ei leipäkannikaista,
eikä ois murhe murkinaista;
ihalaistain ikävä,
murhe on mustakulmajain.
Mie kun katson illan tullen,
illan tullen, maata käyven,
katson ilman ilmisii;
muihen kullat kuunteloot,
muihen oppi'it omaiset,

tule ei miull milloinkaa,
tule ei kultain kottiin,
viere ei vierus kumppaliin.
Illan tullen on ikävä,
illan tullen, maata käyven,
havatess on haikeampi,
maata panness on pahempi;
ku ei kuulu kultajain,
ei heläjä hertastain,
ei kuulu kottii tulla,
ei pilko pinolla puita,
ei kalka katoksen alla.

Jospa miekin miehen saisin

SKVR IV2 1762

KESKI-INKERI 1856

Niinpä ennen eukko lauloi,
mustakulma kuikutteli:
"Jospa miekin miehen saisin
sekä sulhasen sorean,
mustakulman ja korean:
Joka ilta pään pesisin,
joka huomen harjajaisin,
joka sunnuntak sukisin;
joka päivä uuden paidan,
joka viikko uuden viitan,
Joka talvi uuden turkin!
Sylissäin mie kantelesin,
sylissäin ois syödessäin,
käsissäin ois käydessäin,
maatessain ois vieressäin!"

En mie itke muije nähhe

SKVR III3 2639

NARVUSI 1900

UJJAANA

En mie itke muije nähhe,

en mie kurta muije kuulle,
itken itkut vuotehessa,
haleukset alla vaipan.
Syli on vettä vuotehessa,
vaaksa vettä vaipan alla
miun kurjan kyyneliä,
halukkaan haluvesiä.

Mänin metsähä kesolla,
metsähä kesollisella,
kesk' kesällä, hein' ajalla,
makiialla marj' ajalla,
parahalla paistehella.
Haastoin puille, haastoin maille,
haastoin haavan lehtosille,
pajatin pajun vesoilla;
Sinne kurtin kurjat päivät,
pajatin elot pahani.

Tuntu'u isoton tyttö,
tuntu'u emoton tyttö;
Kun se männöö kujalla,
ei oo armon antajaa,
ei oo pään silottajaa.
Noisi päivytyt, pään silotti,
noisi kuu, kassan kaotti.

Ettääll' on miun emoni,
ettääll on miun isoni,
kaukahall' on kantajani.
Jo on kuollu kuusi vuotta,
kaonnu kaheksa vuotta;
Kuollu kuuksi päivyeksi,
kaont kaikeksi ijäksi.

La laulan suruista virttä

SKVR IV1 730

VENJOKI 1847

La laulan suruista virttä,
itku virttä vierettelen

suusta kuin sulan kynästä,
päästä päivän kuoliosta.
Kuin miun issäini eläisi,
em mä tällällä kävisin
nukkavieru nuttu päällä,
karvavieru kauhtanassa.
Muill ol kiire kirkkosehen,
mull' ol' hauvalle haluni
sekä kiire kirkkomaalle.

Menin isoin hauvan peälle
istumahan, itkemähä.
Tuoss mä istuin, tuoss mä itkin,
tuoss mä hoaastelin haluini,
tuoss mä haaston hauvan kansa
ja ritajin ristin kansa.
Iso hauvasta havaitsi,
iso vasten vastajeli:
"Älä säre uksiain,
pirottel' ei pienojoin,
ei ole tehty teijän seppä,
teijän tappora takonut,
teijän kirves kilkutellut,
tään on tehnyt Luojan seppä,
Luojan tappora takonut,
Luojan kirves kilkutellut."

Menin tuonne Tuonelaan,
tallajelin taivahalle,
käyme viikon vitsikkohon,
toisen viikon tuomikkohon,
kolmannen katajikkohon.
Alko tuonela näkky,
Tuonen kuuset kuumettaa.
Menin tuonne tuonelaan,
Tallajelin taivahalle.
Isoin katso ikkunasta,
Isoi vasten vastajeli:
"Mitäs tulit, tuomuvein,
näille maille, marjuvein?"
Mie vasten vastajelin:
Kuin tullii ikävän tuska,
halukerran hoaastamista.

Iso vasten vastajeli:
Mäne maahan, marjuvein,
minä tulen tuskaheis,
halueis hoaastamahan.

Ei tule miun isoini,
vaikka ois tulinen tuska,
vaikka ois palava pakko.
Kuin miun tietäisi isoini,
mitkä päivät om miulla,
syvän syttyisi tulelle,
pää paloille paukattaisi.

Piennä petteli isoini,
valehteli vanhempain,
sano kuukse kuolevase,
kaheksi katoinevase;
Ei tuo kuukse kuollutkaan,
kaheksi ei katoillutkaan,
kuoli kuuksi päiväksee,
katoisi ijäksi kaiken.

Alahall' on allin mieli

SKVR VII2 1788

ILOMANTSI 1845

Hoi on, hoi on, huolellista,
hoi on huolen kantajoa!
Eipä muut muretta tunne,
kanna karvasta sy'äntä,
kuin pitäjät piilokihlan,
salakaupan kannattajat.

Ei ole sitä hevosta
talonpoj'an tanhuessa,
parahassa pappilassa,
joka huoleni vetävi
lampihin kalattomahan,
aivan ahvenettomahan.
Kuin veti kalallisehen,
kalat kaikki huolistuvi,
ahvenet alas menevät

minun hoikan huoliani,
miun mustan murehiani.

Niin minun moni sanovi.
usea ajattelevi:
Ei ole huolta huppiolla,
mieltä mielimennehellä,
ajatusta ainosella.
Enempi minulla huolta,
kuin on kuudessa käpyjä,
petäjissä helpehiä,
pajuja pahalla maalla,
kanarvoja kankahilla.

Eipä tieä yksikänä,
ymmärrä yheksänkänä
tämän allin miel'aloja,
tämän pääskyn pään sisusta,
mitä allin ajattelevi,
pääsky päässä hän pitävi.
Sy'an on kylmä kyyhkyläisen
syö'essä kylän kekoja,
kylmempi minun sitäi.
Alahall' on allin mieli
ui'essa vilua vettä,
jäänalaista järkyttäissä,
alempana mun sitäi
perehessä vierahassa,
toisessa emon alassa.

Ei ole sitä sisärta,
ei sitä emoni lasta,
jollenka sanon sanani,
haastan mielihaikiani.
Kuin minä sanon savulle,
savu pihtipuoliselle,
pihtipuoliset pihalle,
piha kaikelle kylälle,
vieras viieksi sanovi,
kyläläinen kymmeneksi.
Kuin haastan havuvesoille,
pakisen pajun lehille,
ne ei haasta kellenkänä.

Läksin koista kulkemahan

SKVR III 1 2

NARVUSI 1853

Läksin koista kulkemahan,
veräjiltä vieremähän,
ison uuesta tuvasta,
vellon koista korkiasta.
Löin mie jalkani kivehe,
varpahani vaaherpuuhun,
istusin maaha itkemähän,
nurmen päälle nuttumahan.
Tuli kulta kutsumahan,
vaskivalju palvomahan;
En mää kullan kutsukilla,
vasken valju palvokilla.
Tuli vello ottamahan,
issutti sison rekehen,
silvät silkillä siteli,
jalat katto kankahilla,
löi vait ruoss'alla oroa.
Oro juoksi, matka joutu,
reki liuku, tie lyheni,
juoksi Tuuterin kujalle.
Tuuterin työtöt kujalla
kuto'ot punapaninta,
luovat vyötä luokullista.
Katkeis yksi kultalanka,
helähti hopia helmi.
Täyty neito itkemähän,
neito itki, kyynel vierä.
Kasvo siit kolme mäkeä,
kolme koivua mäelle,
kolme oksaa koivusehen,
kolme kähköä oksaselle:
Yks oli vedro velloseini,
toin oli ehtoisa emoni,
kolmans vanha vaaliani,
neljäns sirkkunen sisoni.

Kelle tuutivi tytärtä

SKVR XIII2 5106

PARIKKALA 1885

MARI HÄRKÖNEN, 45 v.

Ei tiie tekijä vaimo,
vaimo kantaja katala,
kelle tuutivi tytärtä,
kelle lasta liekuttavi,
tuutiikko tuvalliselle
vai tuutii tuvattomalle,
voaliiko varalliselle
vai voalii varattomalle,
mingän vintilön vehata,
mingän narrin nauvutella,
tukat tuulille jakavi,
ahavoille anteloopi.

Tuu tuu tupakkarulla

SKVR XIV 899

TUUSULA 1894

Tuu, tuu tupakkarulla,
mistäs tiesit tänne tulla?
Tulin pitkin turun tietä,
lirputtelin linnun tietä.
Tule uni uunin päältä,
torkka toisesta talosta
pienen lapsen katkyvi'in,
vakahisen vartija'an!
Nuku, nuku, nurme lintu,
väsy vähä västäräkki.

Nurmilintu 1

SKVR XIV 624

ANJALA 1889

Nuku nuku, nurmilintu,
väsy, vähä västäräkki!
Tieppä pellolle pesäsi,
koivun oksalle kotojas,

hankelle havumajasi,
kaskimaalle kartanosi.
Kyllä varis vaipan tuopi,
Musta lintu liinapailan,
Harakka hyvän hamehen,
Koskilintu korvatyynyn,
pääskyinen pä'än alosen.

Nurmilintu 2

SKVR XIV 673

SIUNTIO 1893

Nuku, nuku, nurmilintu,
väsy, väsy, västäräkki;
Teepä pellolle pesäsi,
kalliolle kartanosi!
Tule yöksi laulelemaan,
päiväksi visertelemään;
Vyöni annan laulajalle,
solkeni sivertäjälle.
Lennä, lennä löyhyttele,
lehdot, laaksot liipottele!
Tuopa mettä tullessasi,
metsän simaa siivessäsi!

Nurmilintu 3

SKVR V3 1008

LEMPAALA - SAKKOLA (METSÄPIRTTI) 1894

LARIN PARASKE

Nuku, nuku, nurmen lintu,
väsy pois västäräkki,
nuku nurmelle hyvälle,
vaivu maalle vaikealle,
kaa'u maalle kaunehelle!
Nuku pois, kui mie nukutan,
väsy pois, kui mie väsyntän,
makkaa pois, meiän marja,
meiän lintunen leppää;
Makajaat on muien marjat,
lepäjä'ät muihen linnut.

Nuku nuku nukkeroinen

SKVR XIV 576

VIHTI 1932

MIMMI EKLUND

Nuku, nuku, nukkeroinen,
pane maata mansikkainen!

Tuuti tuuti lapsuttani

SKVR 13 1806

KUIVAJÄRVI 1894

MARIA OLEKSEIN T:R HUOTARIINI

Tuuti, tuuti, lapsuttani!
Miepä laulan lapsellani,
miepä laulan lapsen virren,
pitemmän kuin pirtin hirren,
paksumman pirtin patsasta.
Noita ennen lappi laulo,
Vanha Vihki vieretteli.

Uinota, Jumala, lasta,
makautteles Moarieiki,
puun luvalla, moan luvalla,
kaiken kartanon luvalla!
Jumalaini nostamaha,
heränny herättämähä!

Tule tuutuseh, unoni,
käy, unoni, kätkyöhö,
lapsen pienen pieluksilla,
vakahaisen voatte'illa!

Miepä laulan lapsellani,
miepä laulan lammin lummen,
meren kaislasat kaloiksi,
meren hiekat hernehiksi,
meren oallot ahveniksi
tätä lasta tuuvittoassa,
tätä lasta liekuttoassa.
Tuuti pois makoamaha,
hereä uneksimaha!

Miepä tuutin turvakseni,
varakseni voaputtelen,
jo miun turva Tuonelassa,
varani varpavoaran alla.

Miepä laulan lammasvirren,
ketesvirren keikuttelen.
Laulasin hyvänki virren,
kelpo virren keikuttaisin,
vain en kehtoa kylässä,
kylän naiset nakretaha,
kylän viisahat vijotah,
piijat pilkoin vessetähä.
Millä mie maksan naisten naurun,
jolla kosten piijan pilkan?
Naisill' on itsellä nauru,
piijall' on itsellä pilkka,
navan alla, peällä polven,
keskellä sitä väliä.

Tuuti lasta Tuonelaan 1

SKVR VII 1499

JUVA 1899

MARI PULLIAINEN, PALKOLLINEN, 50 V

Tuuti lasta Tuonelaan,
Tuonelan kirkon kammarihin,
siel' on tupa turveniekka,
hienohiekka pellon maa,
siel' on silta sirkan luista,
peräseinä petranluista,
lattija on lahoista puista,
Laki lahnan suohmuksista.

Tuuti lasta Tuonelaan 2

SKVR VII 1507

VIRTASALMI 1920

Tuuti lasta Tuonelaan,
tuonne kirkon kammioon,

tuonelassa tupa uusi,
turvekatto, sammalseinä,
hieta hieno permantona,
sivuseinät sirkanluista,
peräseinä peuranluista,
oviseinä oravan luista.

Tuuti lasta Tuonelaan 3

SKVR V2 1777

TOKSOVA 1895

LIISA ITKO, 64 v

Luulin ma lumpehen pitävän,
meren kaislan kannattavan;
Ei se lumme luusikkaan,
meren kaisla katkes poikki.
Tuuti lasta Tuonelaan,
moan alle makajamaan,
Tuonelass' on tyyne moata,
moan all' on uni makia,
Tuonelass' on tuoli tehty,
kammar kaunis valmistettu
Tuonen piikoin pi'ellä,
Tuonen ämmän tuutella.

Eläinten pidot

SKVR 13 1890

VUONNINEN 1846

En tieä poloinen poika,
kuka häihini tulevi,
pitohini pisteleksen:
Varis vanha saappahassa,
harakka rekiperässä,
korppi kirjokorjinsa,
väkinensä västäräkki,
peiponen perehinensä,
sukunensa suopetäjä,
lahokanto lapsinensa.

Sikasilla

SKVR V1 97

VUOLE 1895.

LUKERI MELIKOVA, 37 v.

Sik' sikkain oot silleroinen,
porsahain oot polleroinen,
tule talveksi kotti'in!
Kesät syötän keitoksella,
talvet vehnätahtahalla.
Tule sikkoi sikkiimään,
porsahi'i poikimaan!
Tekee äijä porsahii,
enemmän emäsikkoi.
Tule ukko tappamaan
kultasen kurikan kanssa,
vaskisen vasaran kanssa.
Sika kuin peälle rynnistäipi,
Ukko kuusehen pakohon,
muut jumalat muihin puihin,
petäjihin pienet herrat.
Ukko kuusesta torruu,
muut jumalat muista puista,
petäjiistä pienet herrat:
Sik' sikkain oot silleroinen,
porsahain oot polleroinen,
sie riko risunen aita,
ratko rautanen veräjä,
ei aita oo risuista tehty,
aita on tehty neitoloista,
toinen puol' on poikasista,
käsivarsista valettu,
sormiloist' on sorvajeltu.

Ampijaisten lumonta

SKVR XII2 4788

PUOLANKA 1881

Ampijainen arka lintu,
mehiläinen meijän lintu,
herhiläinen hiien lintu!

Lennä suin sulaan voihen,
nenin metsolan meteen,
perin pohjan taikinaan!
Liitter laatter lapsijasi,
päivätär piteitäsi,
sijo siivet, taita nuolet,
selkä poikki, jousi melto!

Raudan synty

SKVR 14 144
AKONLAKSI 1872
POAHKOMIE OMENAINÍ

Oli ennen neljä neittä,
koko kolme morsianta
niityllä nimettömällä,
nimen tietämättömällä,
paikalla papittomalla,
moalla ristimättömällä.
Ne lypsi nisuksiansa:
Yks' on lypsi mustan maijon,
toini valkian valutti,
kolmas puikutti punasen.
Joka lypsi mustan maijon,
siit' on rauta siunailtu,
joka valkian valutti,
siitä on terästä tehty,
joka puikutti punasen,
siit' on ruoste siunoeltu.
Voi on silma, rauta raukka,
rauta raukka, koito kuona,
teräs päivän tenhollini,
miksi vestit veljiesi,
lastusit emosi lasta?
Et sie silloin suuri ollut,
etkä suuri, etkä pieni,
et ollut kovin korja,
kuin sie maitona makasit,
herasena hellittelit
nuoren neitosen nisoilla,
kasvavaisten kainalossa.

Metsälle lähtiessä

SKVR VII5 3273
KESÄLAHTI 1828
JUHANA KAINULAINEN
*KUIN SALOLLEN MENNÄÄN, LAULAVAT PYYTÖ-
MIEHET:*

Miiriitar, mehän miniä,
Kuuriitar, mehän kuninkas,
mie siun kullin kuikuttelen,
hopeilla houkuttelen:
Pane nyt metsät miekka vyöllä,
salot kalpio kätehen,
vanhat honkat vaski vyöllä
miun metälle mentyäni,
ja salolle saatuani!
Kuuna paisto kuusen latvat,
päivänä petäjän latvat,
kuuna paisto kuullut poika,
päivänä tytär pätövä,
eipä miesten muijenkana
sinisemmät silmäripset,
koriaimmat kulmakarvat
kuin on miesten meijänkin.
Tuo nyt maata tuonempoa,
kuin ei täyvy tännempöä
urosten erisaloilta,
muien miesten pyytömailta
minun pyytöpaikoilleini.
Mielly, metsä, miehe'isi,
tammenen, urohi'isi,
taivu, ainoinen Tapio,
kosta korpi, mielly mehtä!

Lempeä tyttölöille

SKVR VII5 4749
ILOMANTSI 1846

Neitsyt Maaria emonen,
rakas äiti armollinen,
ikuinen hyväntekijä,
äiti mannun polvuhinen,

nouse lemmen nostantahan,
kunnian kukuhtahan!;
Nyt on lemmen liikeaika
kunnian kukostosaika,
kun ku'u kukuille paisto,
päivä rinnoilla risotti,
otavainen olkapäillä.
Ota kuppi kuun kylestä,
kauha päivän kainalosta,
tuo pullo puhasta vettä,
kanna kannu kuultavata
lähtehestä läikkyvästä,
hettehestä heiluvasta,
jolla neitonen peseksen,
pulmunen puhasteleksen,
kylän kukka kuuroaksen
miesten mielitettäväksi,
kaikkien katseltavaksi,
nuorten miesten nouttavaksi,
sulhasten suattavaksi.

Nouse, neitonen, norosta,
hienohelma, hettehestä,
läpikorva, lähtehestä,
nouse neittä naittamahan,
miestä viemähän vihille!
Kuin varahin kukko lauloi,
niin varahin neien lempi!

Pistoksen synty

SKVR VII 4 2728

KESÄLAHTI 1828

JUHANA KAINULAINEN

Äkäättä on neito äijä,
eli Hiitolan emäntä
heilutteli helmojaasa
apu vuoren kukkulalla,
keskellä apumäkiä;
Tuuli pilluhun puhalsi
ahava läpisimehen;

Tuosta tyyty, tuosta täyty,
tuosta paksuksi panise,
lihavaksi liittelesi.
Kanto kohtua kovoa,
vahan täyttä vaikiata,
kanto kohta kolme vuotta,
ympäri yheksän vuotta.
Teki poikoo yheksän
yhtenä kesässä yönä
yhen kosken kuohuvilla,
yhen salmen saapuvilla,
yhellä vesikivellä.

Ihe loise lukkariksi,
ihe panise papiksi:
minkä pisti pistokseksi,
kunka kuisman paiseheksi,
minkä riieksi repäisi,
ohimoihen ottajaksi,
napoin nävertäjäksi,
minkä ähkyksi asetti,
kunka loi lu'un valoksi,
minkä rutoksi rutasi,
kunka loi rupiin rikoksi,
minkä velhoksi veräjil,
katehiksi kaikkiin paikkoin,
minkä noijaksi norolle,
katehiksi kaikkiin paikkoin.
Noitii on joka norolla,
joka velhoja veräjä,
kateita on kaikin paikkoin.
Yhellen ej nimii saannut,
sempä sitte käski tuonne
Rutjan koskehen kovahan;
siitä synty Syöjättäret.
Siell' on sun sisariasi,
siellä viisi veikkojaisi,
kuusi kummisi tytärtä,
seihtemän setäsi lasta
sinne siekin tuomitaahan,
siell' on muutkin murhamiehet,
ikuset pahan tekiät.

Saksa, poika Pellervoisen
otti kuusia jyviä,
seihtemiä siemeniä
yhen näätän nahkaseehen,
koipeehen kesä oravan;
Lähti maita kylvämäähän,
mantuja tihittämäähän:
Norot kylvi, nousi koivut,
kummut kylvi, kasvo kuuset,
suot kylvi, kanarvat kasvo,
mäet on kylvi, kasvo männyt;
Eipä tammi kasvannuna,
juurtunnuna puu Jumala.
Oli yötä kaksi, kolme,
läksi siitä kahtomahaan;
jop´ ol tammi kasvannuna,
juurtunnuna puu Jumala.
Ehittiinpä Manalasta,
Manalasta, maani alta,
ehittiinpä, eipä löyty,
joka tammen hakkoisi;
Ehittiinpä moan päältä,
ehittiinpä, eipä löyty.

Tuli Ukko taivosesta,
mujuiseni, muotoseini,
kaiken karvani näkönen,
kirves kultanen olalla,
vaski varsi kirvehessä,
hopeata ponnen päästä;
Hakkasi rutimoraijan,
tasalatvan taskutteli
kultaisella kirvehellä.
Mikä lastuja porosi,
siitä noita nuolet saapi
sekä ampuja asehet,
pääskyn pienistä sulista,
varpuisen varuttimista,
hyvän linnun höyhenillä,
sian karju harjaksista.

Piru piiliä tekööpi,
vasamoita valmistaapi;

Minkä saatti valmihiksi,
senpä poika sulittelee
sian karju harjaksista
rauta lammen reunamaalla,
korvalla tulisen kosken;
Teki piiliä pivoosa,
kouran nuolia kovia.
Läksi kaupallen kylälle;
Ej kylään otettuuna.
Ampu nuolen ensimmäis,
ampui yhen piilistänsä,
se on vasten maata mennyt,
maa muruksi muljotteli,
kivet rannalla rakosi,
someret siotteleksi.
Ampu alas jalkoinsa;
maa alla pakahteloopi,
tahto maa pyhä puheta
noijan nuolissa kovissa,
äkäissä äijän pojan,
keitolaisen keihäissä.
Ampu sitte nuolen toisen,
ampu toisen piilistäähän,
ampu ylös taivoseen,
pitkän pilven rannan päälle;
Tahto taivonen haleta,
ilman kaaret katkehilla
noijan nuolissa kovissa
Äkäissä äijän pojan,
Keitolaisen keihähissä.

Ota, Piru, pistoksesi,
äkä'äsi, äijän poika,
ammu tuonne ammuksesi,
pistä tuonne pistoksesi
vuorehen teräksisehen,
rautahiseen kalliohon.
Mit oot tyvin työntänyttä,
latvoin pois lappoanna,
mitä latvoin laskennuna,
tyvin pois työntänyttä.
Ammu tuonne ammuksesi,
pistä tuonne pistoksesi,

äkääsi, äijän poika,
keitolainen, keihääsi
vuorenhen teräksiseehen,
rautaiseehen kalliohon!

Ej tässä sioa sinulle
siankan ei tarpehella,
tarpeinkahan himolla,
muune muuttuo majasi,
etemmä elo siasi
ristittyä rikkomasta,
kastettua kaatamasta,
tehtyä teloamasta!

Tiietämpä siun sukusi,
miun sukun on tietämätä;
miun suurempi sukuni
sekä laajempi laijini,
miun on ihmistä ihoni,
kasvainaista kainaloni.
Eroa, sinä emätön,
luovu, luomaton pakana,
paha poika polvuinen,
ristittyä rikkoamasta,
kastettua kaatamasta,
tehtyä teloamasta.

Kivut tuonne kiityööhön
Kivuttaren kippasehen,
vaivat tuonne vaipukoohon
Vammottaren vakkasehen.
Lyhyt akka, tuonen neito
tuolla keittääpi kipuja
pikkuisessa kattilassa,
yhen sormen mentävässä,
peukalon mahuttavassa
Kipuvuoren kukkulalla,
keskellä kipumäkeä.
Sinne mie kivut kiroohon.
Ei kivi kipuja itke,
paasi vaivoja valita.

Neisyt Maaria emoinen,

Puhas muori muuollinen,
sekä vanhin vaimoksista,
souva suonista veneettä
venehellä vaskisella,
kuutilla kuparisella.
Soua luun lomiamyöten,
jäsenten rakoja myöten.
Mist on liikkunut lihoa,
siihen liikuta lihoa.
Mist on suonet sorkahtanut,
siihen suonet solmiele;
Mist on kalvo katkenuna,
siihen kalvo kasvahuta;
Mist on luuta luikahtana,
siihen luuta luikahuta!

En puhu omalla suulla,
puhelen Jumalan suulla,
Herran hengellä hyvällä,
lämpösellä läyettelen,
vihoin tuulen tuulematta,
vihoin saamata satehen,
kovan ilman koskemata,
pakkasen palelemata,
Repi nyt ilma ikkunoiksi,
taivas kaareksi jakoa,
salvaksi sana Jumalan,
Herran henki peitteheksi,
siteheksi Luojan silkki,
Herran kave katteheksi.

Lapsen saajaisten sanat

SKVR XIII 3 9492

RAUTIÄRVI 1880

ANNI JYRKINEN

Mitä sille laulettanee
ja kuta sanottanehe,
kun tulevi immen tuska,
pakko neitosen paneikse,
kun kohtu kovaksi käypi,
vatsantäysi vaikeaksi?

Sitä silloin sanottanee,
sitä virttä veisattanee:
Ei ole suvussa tässä,
tässä laajassa lajissa
tämän pulman purkajata,
tämän jakson jaksajata.
Turvaumme tuonnemmaksii
entisihin eläjihin,
joilta aina armot käyvät,
turvat totiset tulevat.

Kave eukko, luonnon tyttö,
kave kultanen korea,
jok' olet vanhin vaimoloita,
ensin emä itselöitä!
Joka ennen jaksot jaksoit,
jaksot jaksot, päästöt päästit,
kun sä kuun kehästä päästit,
päästit päivän kalliosta:
Päästäpä tämäkin päästö,
jaksappa tämäkin jakso,
päästä piika pintehestä,
vaimo vatsan vääntehestä!
Avaja lihanen arkku,
arkku luinen lonkahuta:
Päästä maalle matkustaja
ensi kerta eläissänsä!

Juokse polvesta merehen,
sinisukka puolitiestä,
ota kiiskiltä kinoa,
matehelta nuljaskata,
jolla voidat luun lomia,
sivelet sivuja myöten,
perävieriä vetelet,
jott' ois liukkaammat lihakset
sekä luuhut luikeammat
pienen liikkua pikemmin,
saada maille sukkelamin!

Kun ei tuosta kyllin liene
eikä apua tulene:
Ylemmäksi huokoamme,

ylisehen taivosehen;
Siel' on auki armon ovi,
turva totinen varana.
Oi Ukko, yli Jumala,
vaari vanha taivahinen!
Tule tänne tarvittaissa,
tule pian, käy välehen,
ett'ei kuolema tulisi,
ennättäisi hengen lähtö!
Tääll' on piika pinteheessä,
vaimo vatsan väänteheessä
saunassa savun seassa,
kylän kylpyhuonehessa,
jossa kurja kuikuttavi,
piika pirinää pitävi.
Maa alla pakahtelevi,
taivas päällä halkeavi
hätähisen huutaessa,
pakkohisen parkuessa.

Tule tuota katsomahan,
likeeltä tähystämähän,
onko kiukuissa kiroissa,
miesten mielimurteloissa,
vaimojen salasanoissa.
Tule saunahan saloa,
piilten piikahuonehesen
ilman uksen ulvomata,
saranain narajamata,
kyläkunnan kuulematta,
toisen talon tietämättä.
Päästä piika pintehestä,
vatsan työstä vaikeasta,
koprista koh'usta lapsi,
poika neitosen povesta,
päästä maalle matkamiesi,
pienisorminen pihalle
näiltä pieniltä pesiltä,
asunnoilta ahtahilta;
Päästä kuuta katsomahan,
aurinkoo ihaillemahan,
otavaista oppimahan,
tähtiä tähystämähän!

Kun lienevi poikalapsi,
tulkohon melulla miehen;
Tyttölapsi tyynemmästi,
piikalapsi pienemmästi:
Pojan on sotahan kiiru,
tytön kiiru kihlasille.

Naiset kosimassa

SKVR XIII2 3471

RÄISÄLÄ 1896

MARI SUUTARI, 61 v.

Mikä meiltä miehet otti,
mikä uuvutti urohot,
kui' naiset kosissa käyvät,
piijat juohuissa aijuat?
Kas' on tuokin kaunis nähtä,
kui neijot kosissa käyvvät
miestä nuorta noutamassa,
etähällä etsimässä.
En uo kuulut kuuna päinä,
sinä ilmosna ikänä,
naisien kosissa käyvvän,
omajuase ottamassa,
etähällä etsimässä.

Käit sie kaupan iskennässä,
saitko sulho suuvvellise,
miehe miele muuvvollise,
toveritsa toimellise?
Otitko sinä omasi,
vertaisesi vierelleisi,
puna poske' puolelleisi?
Monta kantuo on kasessa,
ei uo kaikki leipä kannot;
Monta poikua on kylässä,
ei kaikki otettavia,
ei vihille vietäviä.

Sep' on muoti meijä' muassa:
Naiset ottuavat omansa,
valitsuovat valkiuase,

punaposke puolelliese,
vereväise vierelliese.

Millä pestä sulhon päätä

SKVR XIII2 3498

PYHÄJÄRVI, KARJALAN KANNAS, 1854

Varain varis jalalla,
ennen muita musta lintu,
sitä ennen minun emoni.
Niin teki minun emoni,
mitteli merestä ruo'ot,
ensin niitti, siitt' siteli,
kantoi meren rantaselle,
nuo tuossa poroksi poltti,
teki liukkahan lipiän,
millä pestä sulhon päätä,
sulhon päätä valkeaksi,
yli meren mennäksehen,
tuohon uutehen tupahan,
kaunoisehen kartanohon,
miss' on sillat silkin pantu,
sillat silkin, maat sametin,
veralla vetelät paikat,
lattiat lasista pantu,
penkit pienistä rahoista,
ovenpuoli olkiloista,
peräpuoli petran luinen.

Luulin tuulen tuuleneene

SKVR XIII 3560

KURKIJOKI 1880

IJÄKSEN ANNI, n. 35 v.

KUN TULLAAN MORSIAMEN KANSSA KOTIIN

HÄÄTALOON, LAULETAAN:

Luulin tuulen tuuleneene,
koivikon kohajaneene;
Ei tää tuuli tuullutkaane,
Koivikk' ei kohainnutkaane,
täältä juhtajat tullooto,

aja'aat asiamiehet.
Etimmäin' on etvoisalla,
takimmain on tarvoisalla,
sulh' on mustalla orolla,
sulhon vell'va valkealla,
harja taivasta takoopi,
pilvilöitä piirtelyöpi.
Teijän tänne tullessanna
ylängöt alenteleitiin,
alangot ylenteleitiin.

Käitkös tiesi terveheenä,
matka'ais ali-hyvänä,
ilman puihen puuttumatta,
ilman viemättä veräjän,
tervaksiin on tempomatta?

Teijän tänne tullessanna
notkot nousi, maat yleni,
Taisi teijän tamma juossa,
Ori korski kuorsahella
tämän rikka'an rikoille,
tämän taloin tanhualle.
Piätypä hyvä hevonen,
ori korski kuorsamasta,
tamma taiten juoksemasta!

Katini sisarueni

SKVR III3 3085

NARVUSI 1900

Katini, sisarueni,
muissatko sitä ajutta,
kui mie siulle enne sanoin,
kui mie tuonna toivottelin:
Ossamma ori hevosen,
mussan ruunan murhehista,
päitset päivistä pahoista,
veitellä vesihakoja;
Tiemme linnan liivakolle,
Kastarin kylän kohalle,
sinne eivät tunne kosjot,

piippumiehet pistiellä,
välimiehet vääntiellä.
Sie vasta'a sanelit:
En mie kuohu kosioja,
en mie pelkää piippumiehii,
miulla on miekka miessassani,
paha kirves kirstussani,
mie lyön kosjot kuolleheksi,
välimiehet välkkää maaha,
piippumiehet pistän maaha.
Miks'et tehnyt kui lupasit?
Et lyönt kosjoo kuolleheksi,
piippumiest' et pistänt maaha,
välimiest' et väntänt maaha?

Kui mää, lintu, muille maille,
tuomut, toisille vesille,
kala, muille kallahille,
lintu, muille liivakoille,
vaihot valkiat vetesi
meijä mustille vesille,
heitit ismaron isosi,
ihastu'it äksyy äijää,
heitit mairee mammuesi,
ihastuit äksyy ämmää,
heitit vedron velvyesi,
ihastuit kylmää kyttyy,
heitit sirkkusen sisosi,
ihastuit naurojaan nattoo.

Tunnen tyynen tunnen tuulen

SKVR IV1 814

KUPANITSA 1859

Jopa jouin mie poloinen,
jouin kurja kulkemaan,
marja maita vieremään,
vierin Suomet, vierin Saaret,
vierin viis Venoisen maata,
kappaleenki Karjan maata.
Niin vierin mie poloinen
niinkuin puu pinosta vieri,

halko røykystä hajosi.
Raha vieri, rauta vieri,
kerä vieri, keträ vieri,
tina vieri, tenka vieri,
maa vieri, venoinen vieri,
ratas vieri ruoppahasen,
viel mie enemmän vierin,
vierin marja maita paljon,
kuulin toisen kurnutosta,
kärsin toisen kärnäöstä.

Ei vieras emoisen verta,
vaimo toinen toisen verta.
ajaa ylös aamuselta,
tuo kovasti kolkuttaa,
kamalasti kaljasoo:
"Nouse ylös, nuori notku,
havaitse, hakopetäjä,
jouvu, turvikas, turulle,
karvakinnas kartanolle!
Niin sano'o vieras vaimo
vierahalle tyttäreille,
katsoo ulos ikkunasta,
tunt tuo työltä tullehein,
ei tunne väsynnehein.
Kantaa miulle kylmän kaalin,
kylmän kaalin, vanhan taarin,
luut lihoista, päät kaloista,
kuoret leivistä kovista,
ei tunne väsynnehein,
lähättä'ä läävätöihin,
uhitta'a ulkotöille,
kiirehti kiven eteen:
Ei lähätä lämpöseen,
ei uhita uunin päälle,
ei kiirehi kiukahalle,
kanna ei kaakkua käteen,
kann ei voita kaakun päälle.

Kaikk oon nähnyt mie poloinen,
kokenut kovaosainen
tällä nuorella iällä,
vihannalla vartuella.

Kyllä tunnen mie poloinen,
tunnen tyynen, tunnen tuulen,
tunnen puolet pohjatuulet,
kylmä ärjennet äleksin
orjuessa ollessani,
käskyläisnä käyessäni.
Vieras sinkuu vinkiästi,
vieras kaljuu kankiasti

Vienalaiset lauluhäät

LYHENNELMÄ, KS. LÄHTEET

SKVR 13 1515

VUOKKINIEMI 1871

MIITREIN LESKI

Lenti kokko koilta ilmañ,
koilta ilman, alta taivoñ,
siipi taivu^vo siveli,
koprat mertä kuopo^va'l'i.
Liitelekse, loatelekse,
liitih linnan ikkunalla,
seinällä selenäsulka,
satasulka salvoksella.
Liitelekse, loatelekse,
kattselekse, keäntelekse,
liikutti heañ linnañ lauvañ,
kattso parresta parahañ,
tukkapäistä turpeⁱmmañ,
kassapäistä kaunehimmañ,
sormuskäsistä somimmañ,
heleⁱimmän helmikaklañ;
Semp' on kokko kopristave,
kynsi pitkäpiirrältäve,
havulintu hoamuoⁱl'ou.

Mist' oñ tiesit, teltamoiñi,
kuulit, kultaⁱñe omena,
tämän ñeijen syntyjäkse,
syntyjäkse, kasvajakse,
ilmalla ylennehekse?
Aivoin aika huomenessa

noki nousi nuoraⁱsesta,
savu paksusta pakeriⁱ
n'eijen kuuluⁱsan kojissa.
Siit' oñ tiesiñ teltamoine,
kuulin kultaⁱne omena
tämän neijen syntyjäkse,
syntyjäkse, kasvajakse,
ilmoilla ylennehekse.

SKVR 13 1554

SUOPASSALMI 1889

*MOARIE POLOKJOVNA; KUULLUT NUORENA
JYSKYÄRVELLÄ.*

*LAULU, JOKA LAULETAAN SULHASEN LÄHTIESSÄ
KOSIMAAN.*

livana viljon veljyeni,
pilkos halot pikkusiksi
paljahalla kalliolla,
kasa hietran kalkkamatta,
kirveen käymättä kivehen.
Iroseni sikkoseni,
lämmitä kynäinen kyly,
laustuta simainen sauna,
kanna vettä läiköttele
hyissä helmoin, jäässä polvin,
herasista heittimistä,
läikkyvistä lähtimistä,
ku talvet sulana seiso,
herasena herhotteli.
Kanna vettä läiköttele,
hyissä helmoin, jäissä polvin,
kolmin koivusin korennoin.
Notkui vaarat noustessasi,
mätji vaarat männessäsi,
laaji saunassa poroa,
näpin täysi näyheräistä
sulhon pään pesettimiksi.

Sulho viljon veljyeni,
kylve kyly kyllältäsi,
vastan löyly vallaltasi,
pesettele laastattele
pääsi pellavas pivoksi,

sulhaseksi suoritessa.
Heitä lapsuus lautsasille,
vakaus vastan tyvehen,
huimuus hurstin hulpiloihin,
hipielle hiettömälle.
Kutsu paita palttinainen,
isos sulhona pitämä,
moamos neinnä huolitama.
Kutsu vyö kullin kuottu,
lapin lapsien latoma
päälle paian palttinaisen,
sulhasiksi suoritessa.
Kutsu ruskie reponen
tahi valkea jänönen
Hietä tietä noutamahan,
itses eellä juoksemahan.

SKVR II 1068

LENTIERA 1917

OL'EKSI NESTERINE

*PADVASKA KONSA LÄKS SVUADIBOH, SULHASTA
NAITTAMAH, OTTI SULHASEN VUATTIET (ENNEN-
KUIN SULHANEN PUKEUTUI), VETI NIIHEN LÄBI
SAUVANSA JA LUKI:*

Hoi ukko, ylijumala,
ylituatto taivahin,
tuo mulla tulinen miekka,
sägähinen säyähytä,
jolla kai lemmit leikkoaisi,
pahat juonet pois panisi.
Aijan rauvasta rakennan,
teräksestä temmellän,
jolla suojassa sotisin,
tagoana tappelin.
Sitten antoi vaatteet sulhaselle.

SKVR 13 1579

VUOKKINIEMI 1871

Toivoin tuulen tuulevakse,
Mereñ rannañ roikkavakse,
Pinom pissyñ vierevakse,
Sumerin karehtivakse.
Eip' oñ tuuli tuulluntkana,

meren ranta roikkantkana,
pino pysty vierryntkänä,
sumeri karehtintkana,
tuo tuli väki vävyñi
Saksañ salmilta syviltä,
ulovilta aukeⁱlta,
Vienaⁿ väliltä vesiltä.

Ei ole vävy eillimäiⁿe,
eikä vävy jälkimäiⁿe,
väv' om kesellä väkiⁱe,
hyväⁿ rahvahaⁿ rajassa.
Väv' om peätäh om pitempi,
korvallista korkiemi.
Väv' om mussalla orolla,
lentäjällä lievehellä,
kantajalla koarnehella.

Jo tuli vävy tupah
tuokoa tulta tuohisella,
tervaksella tempo^vaⁱ'e,
katso sie vävyⁿi silmät,
Siⁿisetkö vaim punaⁱset,
vain oⁿ voahen valkevuote.
Tuli oⁿ tuohiⁿe rämäkkä,
savu musta tervaksine;
Savustuu vävyⁿi silmät.
Tuokoa tulta tuohuksella,
vahaⁱsella valkiⁱeta,
näkiⁿ vävyⁿi silmät,
siⁿisetkö vaim punaⁱset,
vain on voahen valkevuote!

SKVR 13 1622

VUOKKINIEMI 1871

MIITREIN LESKI.

Mit issut, isännän poika,
vel'les vanhin valvattelet?
Et issu isoⁿ hyvyttä,
etk' emännän armahutta,
etkä pirtim puhtahutta,
etkä sintsin siivo^vutta,

vajom päijen valkevutta;
Issut impy^voⁿ hyvyttä,
kanavarren kaunehutta.
Vuotit viikoⁿ, vuota vielä;
Ei ole valmis valvat^t'ise,
valmis valvateltavase,
vuosin kolmin ko^ssottuse,
savoim markoim maksettuse,
tuhaⁿsiⁿ lunassettuse;
Vast' on jalka kenkitetty,
toini kenkiteltävänä.
Vuotit viikoⁿ, vuota vielä;
Ei ole valmis valvat^t'ise,
valmis valvateltavase,
vuosin kolmin ko^ssottuse,
savoim markoim maksettuse,
tuhansin lunassettuse;

Pois pojat, ulos urohot,
pihalla, pitimmät miehet!
Mänes myyvem, myötyⁿeit'i,
kansoin, kaupattu kanaⁱn^e,
kuin olit rakas rahoihe,
kämpäs kättäs' antamahe,
kiivas kihlojen otantah!
Toivoit kuukse lähtöväse,
päiväkse lupautuvase:
Ijäkse isose koista,
elin aijakse emosi,
ijän kaiken itkömistä,
vuuveⁿ voikerrehtamista.
Toittsi oⁿ tänne tullessase
kynnys hirttä korkiemi,
vajo voaksoa leviempi.
Toittsi tänne tullessase
piha piennertä leviempi;
Vierastau isäsi koira.

Elkeä viijä meⁿ kanaista
viijä vehka-huhmarella,
panna parkiⁿ survojikse!
Viekö^vätes meⁿ kanaⁱn^e
viekeä vil'lo-mättähällä,

vil'lo viiploinviiijäkse,
taikinan taputtajakse,
leiväm paksum paistajakse,
osrapuurnun ottajakse,
ruispuurnum puhastajakse,
kakrapuurnun kantajakse!
Omp' om meän oñ sulhollana
vitsikköiset vil'l'amaina,
katajikat kakramaina,
ojavieret osramaina,
puurnut oñ joka purolla,
aitta¹set joka aholla.

SKVR 14 2508

VUOKKINIEMI 1918

Out'i Mäkeläiri
Patvaskan luku, ku morsiamen tuopi.
Aijan rautasen rakennan,
teräksiset seipähät,
sitšiliuskuilla sitelen,
keärmehillä keännättelen
moasta soate taivahase,
taivahasta moaha soate,
katehie on kaikki paikat,
velhoja joka veräjä.

SKVR 13 1686

VUOKKINIEMI 1871

Miitrein leski
Kylä vuotti uutta kuuta,
miero päivän nousento^va,
talo nuorta morsie^lenta,
miep' oñ vuotin veiju^voni,
veiju^voni, miñno^váni.
Keñ tämän toveñ valehti,
veijoñ tyhjiñ tullehekse,
ratšuñ jouteñ juossehekse?
Eip' oñ veijo tyhjiñ tulluñ,
eikä rattšu jouteñ juossuñ;
Om mitä oroñ veteä,
liina-harjañ liikutella.
Nouses korjasta korie,
hyvä lahja laipivosta.

Assus hanhen askelilla,
Taputas tavijaloilla
apeñ soamia pihoja,
anopin asettamia
vel'len veitsiñ vuolomie,
sisäreñ silittämie,
navoñ vassoioñ varpomie.

Terveh piha täysiñese,
ulko¹ñe urohiñese,
piha vierahaisiñese!
Terveh sintsi täysiñese,
lauta-katto kanso¹ñese,
terveh pirtti täysiñese,
lauta-katto kanso¹ñese,
terveh sintsi, terveh pirtti,
terveh kaikki ristikañsa!

Kemp' on täss' om peä pätövä
poikakarjan kasvattaja,
isäntäp' om peä pätövä,
poikakarjan kasvattaja,
kempä täh on suojat soanuñ,
suoijat soanun, salmot salvañ,
sammalet sulilta soilta,
hirret hirmulta me¹ältä,
isäntä täh on suojat soanuñ,
salmot salvañ, suojat soanuñ.
Sammalet sulilta soilta,
hirret hirmulta me¹ältä,
jo nyt kiitin kaiken kañsan.

Kemp' om pantu pat'vaskakse?
Kyläm paras pat'vaskoina.
Omp' om meäm pat'vaskalla
keät on kullañ keäry¹sissä,
sormet kullañ sormuksissa,
peä kullam vipalehissa,
silmäripsit simtsukoissa,
parta kullam palmikoissa,
kuitrit kullam tsuortuloissa.

Mist' oñ soatu soajannaiñe,

uuveñ linnan uulitsalta.
Soajannaiseñ soapka suuri,
n'iin kuim pysty pilven kokka,
soajannaisen sirkut silmät,
n'iin kuin tähet taivahalla,
pilkat pilvien lomissa.
Soajannaisen suu somaⁱne,
n'iin kuin Suomeñ sukkulaiñe.

Jo nyt kiitin kaiken kansan,
annap' on itse kyselen
tulovalta veijoltañi:
Kävit tiesi tervehenä,
matkasi ali hyvänä.
Saitko neijeñ, voitko linnañ
itetitkö linnan immet,
nakratitko kylän naiset,
saitko sen, kuta käkesit?
Jo tunnen kysymättäñi,
arvoan anomattañi:
Puolell' on punakeräⁱne,
Toisell' on kesärepoⁱñi,
T'inaritsut rinnallasi,

Morsien sisaru^vori,
toisin toisessa talossa,
muit'em muissa vierahissa:
Tapa uusi ottamiñe,
entiñe unohtamiñe.
Sana armo antamiñe,
alemma kumartamiñe.
N'isat nuoret notkuttele,
koarrutteles kauñis kakla,
n'iin kuin tuores tuomeñ latva,
vasta kasvaja kataja.
Toatto hyvä heittämiñe,
ukko armahoittamiñe,
alemma kumartamiñe,
sana armo antamiñe.
Moamo hyvä heittämiñe,
akka armahoittamiñe,
n'isat nuoret notkuttele,
koarrutteles kauñis kakla,

armosana antamiñe,
alemma kumartamiñe.
Morsien sisaru^vori,
veikko hyvä heittämiñe,
kyty armahoittamiñe,
sana armo antamiñe,
alemma kumartamiñe.
Tsikko hyvä heittämiñe,
nato armahoittamiñe,
alemma kumartamiñe,
sana armo antamiñe.

Kuule ñeit'i ñeuvotahe,
morsien opassetahe:
Eläs ole millehkänä,
emoñ tuoma tuollehkana:
Sait miehem metsän kävijän,
uron korven kolkuttajan,

Kanteleen synty 1

SKVR XII 1 92-93.

*TALLENANUT ZACHRIS TOPELIUS VANHEMPI
KEMIN SEUDUILTA 1803-1804.*

Itki ennen puinen pursi
venet vaivanen valitti.
Kysy vanha Väinämöinen:
"Mitäs itket puinen pursi
venet vaivanen valitat?
Itkekkös sä puisuuttasi
hankavuuttasi haluat?"

"Sitä itken puinen pursi,
venet vaivanen valitan:
muut purret sotia käyvät
tappeluita tallustavat,
saavat täytensä rahoja
peräpuunsa penninkiä;
minä lahon lastullani
venyn veistämäisilläni,
pahimmatkin maan matokset

alla kaarteni asuvat,
ilkeimmät ilman linnut
pesän pielessä pitävät
porraspuuhun paskantavat.”

Vaka vanha Väinämöinen
lykkäsi venon vesille,
satalaian lainehille.
Lato toisen laitapuolen
sukapäitä sulhasia,
kannusjalkoja jaloja.
Lato toisen laitapuolen
vaskivöitä neitosia.
Itek istuuvi perähän,

Pani vanhat soutamahan,
vanhat sousit, päät vapisit,
ei ilo ilolle tullu,
soutu sou’ullen tajunnu.
Pani nuoret soutamahan,
nuoret sousit, sormet notkut,
airon pyyryt pyynnä vingut,
terät teirinä kukersit,
hangat hanhina pajahit,
nokka jouhtena jolusi,
perä kraakku kaarnehina.

Nyt kävi ilo ilolle,
soutu sou’ullen tajusi.
Laski päivän maavesiä,
toisen päivän suovesiä,
kolmannen kotivesiä.
Jo päivänä kolmantena
laski hauvin hartioille
ve’en koiran koukkuluille.
Pursi puuttuvi lujahan.

Vaka vanha Väinämöinen
arveleevi aivossahan:
”Kivelläkö vain havolla,
vaiko hauvin hartioilla,
ve’en koiran koukkuluilla?”

Vetäävi veneheseensä,
purston pohjahan puotti.

Vaka vanha Väinämöinen
katseleevi, käänteleevi:
”Minkäs tuosta seppä saisi,
minkäs taitava takosi,
mies naatti naputteleisi?”

Sano vanha Väinämöinen:
”Saisi harpun hauvin luista
kantelon kalan evästä
ve’en koiran koukkuluista.

Vaka vanha Väinämöinen
teki harpun hauvin luista,
kantelon kalan evästä,
ve’en koiran koukkuluista.
Pani naulat kanteleeseen
orahasta Tuonen otran,
Tuonen hauvin hampahista.
Pani kielet kanteleeseen
hiuksista Hiiin immin,
jouhista uvet orihin;
Saipa harpun valmihiksi.

Soitit nuoret, soitit vanhat,
soitit nainehet urohot,
soitit miehet naimattomat.
Ei ilo ilolle tullu,
Soitto soitolle tajunnu.

Sano vanha Väinämöinen:
”Ilo tänne tuotakohon,
kantelo kannettakohon
miehen tehnehen käsille
sormille sovittelian.”

Ite istui soittamahan,
soitti ruotosta rojua,
kalanluista kanteletta
käsien pienin, hoikin sormin,
peukalo ylös keveni.

Vast ilo kävi illolle
soitto soitolle tajusi.

Ei ollut sitä metässä
jalan neljän juoksevata,
kahen siiven suihkavata,
jok ei tullut kuulemahan
Väinämöisen soitellessa,
tehessä Isän iloa.
Karhukin aialle kavahti.
Itekin Metsän Emäntä
rinnoin aialle ajaksin,
veräjällen vieretäksen.

Ei ollut sitä meressä
evän kuuen kulkevata,
jok ei tullut kuulemahan.
Itekin ve'en Emäntä
rinnoin aallollen ajaksin,
veäksen vesikivelle.

Itkit nuoret, itkit vanhat,
itkit nainehet urohot,
itkit miehet naimattomat.

Itensäki Väinämöisen
veet vyöryit silmistähän
reheillen rinnoillehen,
rinnoiltahan polvillehen,
kaseammat karpaloita
pyyliämmät pyyn munia,
läpi viien villavaipan,
sarkakauhtanan kaheksan.

Kanteleen synty 2

SKVR III2 1306
SOIKKOLA 1881-83
KALINA

Mänin metsähä kesoilla,
kesk kesoilla, hein'ajoilla,

puhetessa puiten juuren,
lehen kannan kasvaessa
parahalla paistehella.

Hirvet hervoin tappeliit,
luusarvet lutaelliit,
kankisarvet kaateliit.
Miä juosseella kottii,
kussa on kolme velloaan;
Yks on pyssyllä pyriiä,
toin on kerkäs keihäksellä,
kolmas nuolelta noppiia.
Mäntii hirvoit hilloittii,
kankisarvet kaaettii,
luutasarvet leikoittii,
Miulle sarvet annettii.

Miä juosseella seppolaa:
"Seppyeen, selvyeen,
takojaan, tammueen,
taoit enne, taoit egle,
taoi i tänäi päinä,
taoi miulle kanteloi,
hirvoin sarvesta himmiä,
viisikieltä vierettäjä!"

Sai tuo kannel valmiheksi,
vein kanteleen velloilleen.
velloi soitti kantelolja,
hirven sarven himmiä,
viisikieloi vierettäjä.

Susi särki suuren päähä,
karhu kankiat nissaahat
kantelolja kuulomaa,
Ku kannel kumaelloo,
viisikieloi vierettä,
hivensarvoi himmiä.
Jäniksel oli väärät sääret,
kokkapolvella kovverat,
nekin silloin oikeeniit
siltsin suota juossessaan,
kangasta karatessaa

kanteloja kuulemaa,
ku kannel kumaelloo,
viisikieloi vierettää,
hirven sarven himmiä.

Anni-tytti

SKVR 11 229

ALAJÄRVI, VIENAN KARJALA 1894

TOMNA JOAKON TYTÄR,

SYNT. KOSTAMUKSESSA.

Anni tytti, Aino neiti
läksi luhtia metšältä,
päitä vassan varvikolta.
Taitto hän vassan toatollaha,
toisen taitto moamollaha,
kolmatta korottelihe
nuorimmalla veljellä,
nuorimmalla, pienimmällä,
perehen parahimmalla.

Virkki Ošmotar orosta,
Kal'evaini kassanmoasta:
"Kasva, neiti, miussa kannoin,
elä muissa nuorisoissa!"
"Enkä siussa, enkä muissa,
kasvan kaiioissa sovilla,
venyn verkavaattehissa,
kasvan leivänkannikalla,
venyn vehnäviiploilla."

Anni tytti, Aino neiti
läksi tietä astumahan
allapäin, pahoilla mielin,
kaiken kallalla kypärin.
Iso peäty ikkunassa
kirvesvartta vuolemassa;
Veljekset verän suulla
keihäsvartta kirjutetah;
Sisaret on sillan päissä
kultavyötä kuotaha,

hopiesta huolitetah;
Emo aitan kynnyksellä
kesävoita pieksemässä,
kuoretta kokuumassa.
Emo ennätti kysyä:
"Anni tytti, Aino neiti,
mitäs alla päin, pahoilla mielin,
kaiken kallella kypärin?"
"Emonairi, kantajani,
kirpoi risti rinnaltani,
hyvä sormus sormestani,
kaunis vyöstäni karistih,
sinirihmat silmiltäni,
kultalangat kulmiltäni."

Emo vastaa:
"Anni tytti, Aino neiti,
astu aittaha mäellä,
avaja parahin aitta,
pane arkku arkun peällä,
lipas lippahan sisäh;
Avoa parahin arkku,
pane parasta peällä,
kaklallei kaunehinta,
tulet muita muolahampi,
tulet muitaki parempi."

Anni tytti, Aino neiti
astu aittahan mäellä,
avasi pahimman aitan;
Pani arkun arkun peällä
lippaan lippahan sisähän.
Avasi pahimman arkun,
löysi pakloa palasen,
kuristihe, koakistihe.

Emä meni katsomah
yön kahen kolmen takoa,
kunne kato Anni tytti.
Anni tytti, Aino neiti
kuristanu, koakistanu.
"Vieres kyynel, vieres kyynel,
vieres vieläki alemma,

vieres kesäkenkihini,
vieres punapaklohini!"
Jopa jo joki rot'i
yhen immen kyynelistä.

Myyty neito

SKVR III 1 459

KATTILA, LÄNSI-INKERI 1861

Kysyn maata velloltani,
anon ainovaiseltani:
"Anna vello miulle maata!"
Vello vasten vastaeli:
"Mihin maata neitoiselle,
maa on neitosen rivassa,
kaski pollen kantimessa!
Antoi kuiteskin vähäisen,
antoi kolkan koivikkoä,
antoi nurkan nurmimaata,
kulunutta kuusikkoä,
palanutta paasikkoä.
Sen mie kynsin kynsilläni,
astuvoin kätösilläni.
Siihen mie sinoi kylvin,
pilaelin pellervoi.

Meni viikko, sai näteli,
kaatu kuutta kaksi, kolme,
menin sinta katsomaan,
pellervoita vaattamaan.
Vasta sinoi päätä nostaa,
vast' sinoi sinikukalla,
pellervoi punakukalla.
Itkiin mie kitkin sinoja,
kitkin harmahan hameen,
kitkin puolet pollejani.

Ajoi kallis kaupanpoika,
ajoi kaksi kaupanmiestä,
antoivat Jumal apia.
Mie vaa kurja kummartaisin,

paljo päivä painottaisin.
"Ai sie tyttö, neito nuori,
kuin sie tietäisit vähäisen,
arvajaisit pikkaraisen,
et sie kitkisi sinojais,
Puhastais et pellervoitais,
isos on sinuisen myönyt,
emois on luvan luvannut!"
"Mitä miusta annettiin?"
"Isolles rahainen ratsu,
mammalles mahikke lehmä,
vellolles sotaoroinen,
sisolle sinervo lammas,
minnolles lehet leveät."

"Velloni sotaoroinen
Sotatiellä sortukoon
Sota-aikana paraan!
Isoin rahainen ratsu
rahatiellä rauvetkoon
raha-aikana paraan!
Mammani mahikke lehmä
majon maahan lypsäköön
maitoaikana paraan!
Sisoin sinervoi lammas
susi villan niittäköön
villa-aikana paraan!
Minoin lehet leveät
lehet maahan lentäkööt
lehtiaikana paraan!"

Mataleenan virsi

SKVR IX 1 96

SÄÄKSMÄKI RITVALAN HELKA-VIRRET 1846

Mataleena neito nuori
kauvan se kotona kasvoi,
kauvan kasvoi, kauvas kuului,
tykönä hyvän isänsä,
kanssa armahan emonsa.
Palkin polki permannoita

hänen korko-kengillänsä,
hirren kynnystä kulutti
hänen hieno-helmallansa,
toisen hirren päänsä päältä
hänen kulta-kruunullansa;
Kultaisen rahin kulutti
astioita pestessänsä,
kulman pöydästä kulutti
hopia-päällä veitsellänsä.

Mataleena neito nuori
meni vettä lähteheltä
kulta-kiulunen kädessä,
kulta-korva kiulusessa;
Katseli kuvan sioa:
"Ohoh minua neito parkat
pois on muoto muuttunna,
kaunis karvani kadonnut;
Eipä kiillä rinta-kisko,
eikä hohda pää-hopeeni,
niinkuin kiilti tois-kesänä,
vielä hohti mennä vuonna."

Jesus paimenna pajussa,
karjalaisna kaski-maissa
ano vettä juodaksensa:
"Annas vettä juodakseni."
"Ei oo mulla astiata,
ei oo kannuni kotona."
pikarit pinona vierit,
kannut halkoina kalisit.
"Pistäppäs pivosi täysi,
kahmalossa kanniskele".

"Mitäs puhut Suomen sulha,
Suomen sulha maitten orja,
isäni ikuinen paimen,
Ruoti-ruodoilla elänyt,
kalan päillä kasvatettu,
karjalaisna kaski-maissa!"
"Siis mä lienen Suomen sulha,
Suomen sulha maitten orja,
isäsi ikuinen paimen,

Ruoti-ruodoilla elänyt,
kalan päillä kasvatettu,
karjalaisna kaski-maissa;
Ellen elkiäs sanele".

"Sano kaikki mitäs tiedät!"
"Kussa kolme poika-lastas?
Yhden tuiskasit tulehen,
toisen vetkasit vetehen,
kolmanen kaivoit karkeeseen.
Sen kuin tuiskasit tulehen,
siit' olis Ruotsissa ritari;
Sen kuins vetkasit vetehen,
siit' olis herra tällä maalla;
Sen kuins kaivoit karkeesehen,
siit' olis pappi paras tullut."

Mataleena neito nuori
rupes vasta itkemähän,
itki vettä kiulun täyden,
Jesuksen jalat peseepi,
Hiuksillansa' kuivaeli:
"Itseppä lienet Herra Jesus,
kuins mun elkeni sanelit.
Pane minua Herra Jesus,
pane minua minkäs tahdot,
soihin, maihin portahiksi,
portojen poljettavaksi!
Pane minua Herra Jesus,
pane minua minkäs tahdot,
silloiksi meren selälle,
lahopuiksi lainehille,
joka tuulen turjotella,
joka lainehen lajella!
Pane minua Herra Jesus,
pane minua minkäs tahdot,
tunke hiiliksi tulehen,
kekäleiksi valkiahahan,
joka tulen tuikutella,
valkiaisen vaikutella!"

Marian virsi

SKVR 12 1103

LATVAJÄRVI 1834

ARHIPPA PERTTUŃE

Marjanen mäeltä huuti,
puna puola kankahalta:
"Tule, neiti, poimomahan,
vyö vaski, valitsemahan,
ennen kun etona syöpi,
mato musta muikkoali."
Neitsy Maaria emonen,
rakas äiti armollinen
viitisekse, vaatisekse,
pää somille suorieli,
vaattehilla valkehilla.
Läksi marjan poimintaan,
punapuolan katsontaan.
Niin meni mäille, sano,
keksi marjasen meältä,
punapuolan kankahalta:
On marja näkemiehen,
puola ilman luomeehen,
alahahko ois maasta syöä,
ylähähkö puuhun nosta.
Tempo kartun kankahalta,
senni päällä seisataksen,
heitti marjan helmohinsa,
helmoiltansa vyönsä päälle,
vyönsä päältä rinnoillensa,
rinnoiltansa huulellensa,
huuleltansa kielellensä,
siitä vatsahan valahti.
Siitä tyyty, siitä täyty,
siitä paksuksi panihen,
lihavaksi liittelihen.

Niin kohun kovoja kanto,
vatsan täyttä vaikieta,
kanto kuuta 2, 3,
3 kuuta, 4 kuuta,
4 kuuta, 5 kuuta,
7:n, kaheksan kuuta,

ympäri 9 kuuta,
kuuta puoli kymmenettä.
Niin kuulla 10:llä
lyöähä kavon kipua,
immen tulta tuikataha,
vaimon vaivaksi tuleepi.

Sanan virkko, noin nimesi:
"Piltti pieni piikaseni,
lähe kylpyä kylästä,
saunoa Sarajahasta,
jossa huono hoivan saisi,
avun anke tarvitsisi".
Piltti pieni piikojansa,
hyvä kielas käskieki,
kepiä kehuttuoaki,
sekä juoksi, jotta joutu,
ylähäiset maat aleni,
alahaiset maat yleni,
ruman Ruotuksen kotihin.
Ruma Ruotus paitulainen
syöpi, juopi pöyän päässä,
päässä pöyän paiollaan,
aivin aivinaisillaan,
elääpi hyvän tavalla.
ruma Ruotuksen emäntä
liikku keski lattiella,
lieho sillan liitoksella.
Sano Piltti piikojansa:
"Läksin kylpyä kylästä,
saunoa sarajahasta,
jossa huono hoivan saisi,
avun anke tarvitsisi".
Ruma Ruotuksen emäntä
Sanan virkko, noin nimesi:
"Ei ole kylpyä kylässä,
saunoa Sarajahassa;
On talli Tapomäellä,
huone hongikkokoissa,
johon portot pojan saapi,
tuulenlautat lapsen saapi".

Piltti pieni piikojansa

pian juoksi, jotta joutu,
sano tuolta tultuaan:
"Ei ole kylpyä kylässä,
saunoa Sarajahassa.
Ruma Ruotus paitulainen
syöpi, juopi pöyän päässä,
päässä pöyän paiollaan,
aivin aivinaisillaan,
elääpi hyvän tavalla.
Ruma Ruotuksen emäntä
liikku keskilattiella,
liehu sillan liitoksella.
Mie sanon sanalla tuolla:
"Läksin kylpyä kylästä,
saunoa Sarajahasta,
jossa huono hoivan saapi,
avun anke tarvitseepi".
Ruma Ruotuksen emäntä:
"Ei ole kylpyä kylässä,
saunoa Sarajahassa,
on talli Tapomäellä,
huone hongikkokeolla,
johon portot pojan saapi,
tuulenlautat lapsen luopi".

Oli aikoa vähäsen,
yhä tuskaksi tuleepi,
painuupi pakolliseksi,
Vaimon vaivoksi tuleepi,
Kuin kohtu kovaksi käänty,
vatsan täysi vaikieksi.
Otti vassan varjoksensa,
koprin helmansa kokoili,
käsin kääri vaatteensa.
itse noin sanoiksi virkki:
"Lähtie minun tuleepi,
niin kun muinenki kasakan
eli orjan palkkalaisen."

Astua taputteloo
huonehesen hongikolle,
tallih on Tapomäelle.
Niin sano sanalla tuolla:

"Hengeäs, hyvä heponen,
vatsan kautta vaivallisen,
kyly löyly löyhähtä,
sauna lämpönen lähetä
vatsan kauti vaivallisen,
jossa huono hoivan saisi,
avun anke tarvitsisi".
Hengäsi hyvä heponen,
kylyn löylyn löyhähtti,
saunan lämpösen lähetti
vatsan kautta vaivallisen.

Jouluna Jumala synty,
paras poika pakkasella,
synty heinille heposen,
suorajouhen soimen päähän.
Neitsy Maaria emonen,
rikas äiti armollinen
piiletteli poiuttahan,
kullaista omenoansa
alla sieklan sieklottavan,
alla korvon kannettavan,
alla juoksovan jalaksen.

Kato pieni poikuoh,
kultainen omenuutensa
alta sieklan sieklottavan,
alta juoksevan jalaksen,
alta korvon kannettavan.
Etsi pientä poiuttansa,
kullaista omenoansa,
kesällä kevysin pursin,
talvella lylyin lipein.
Etsittiin, vain ei löytyy.

Neitsy Maaria emonen
kävi teitä asteloo,
tiehyt vastahan tulevi,
niin tielle kumarteleksen,
Itse noin sanoiksi virkki:
"Tiehyöt, Jumalan luoma,
näitkö pientä poiuttani,
kullaista omenoani?"

Tie vastahan sanoo:
"Jos tietäisin, en sanoisi;
Poikas' on minunki luonut
ratsuilla ajettavaksi,
kovin kengin käytäväksi".

Neitsy Maaria emonen,
rakas äiti armollinen
aina etsivi etemmä,
kuuhut vastaan tulevi,
niin kuulle kumarteleksen,
Itse noin sanoiksi virkki:
"Sie kuuhut, Jumalan luoma!
Näitkö pientä poiuttani,
kullaista omenoani?"
Kuu se vastaan sanoo:
"Jos tietäisin, en sanoisi;
poikais on minunki luonut
päivällä katoamahan,
yön on aian paistamahan."

Aina eistyyppi etemmä.
Neitsy Maaria emonen,
rakas äiti armollinen
etsi pientä poiuttansa,
kullaista omenoansa;
Päivyt vastaan tulevi,
päivälle kumarteleksen:
"Sie päivä, Jumalan luoma!
Näitkö pientä poiuttani,
kullaista omenoani?"
Niin päivä Jumalan luoma
sanan virkko, noin nimesi:
"Poikas' on minunki luonut
päivän ajan paistamahan,
yön ajan lepäämähän.
Tuoll' on pieni poikuosi,
kultainen omenasi
ylisessä taivosessa,
isän Jumalan sialla,
tulee sieltä tuomitsemaan".

Sampo

SKVR 11 54

*TÄMÄN 402-SÄKEISEN SAMMON
ARHIPPA PERTTUNEN LAULOI ELIAS
LÖNNROTILLE 25.-27.4.1834
VIENAN KARJALAN LATVAJÄRVELLÄ.*

lappalainen kyyttösilmä
piti viikosta vihoa
kaukausta ylenkatsetta
päälle vanhan väinämöisen
vuotti illoin, vuotti aamuin
tulovakse väinämöistä
soavakse umentolaista

sillon vanha väinämöinen
rekehensä reutosihen
korjahan korentelihen
orihilla olkisella
hernevarrella hevolla
ajoa karetteloopi
selvällä meren selällä
ulapalla aukialla

lappalainen kyyttösilmä
niin päivänä muutamena
huomenna monikahana
keksi mustasen merellä
sinervöisen lainehilla

niin koppo tulisen jousen
korvalta kovan tulisen
jännitti tulisen jousen
nuolen juonelle asetti
valitsi parahan varren

niin siitä sanoiksi virkko:
"kun käsi alentanoovi
niin nuoli ylentyöhö
kun käsi ylentänöovi
niin nuoli alentuoho"

ampu olkisen orihin

alta vanhan väinämöisen
hernevirtaisen hevosen
läpi länkiluun lihasta
oikeasta olkapäästä
kautti kainalon vasemman

sillon vanha väinämöinen
sortu sormin lainehille
kämmenin vesille käänty
siellä kulki kuusi vuotta
seiso seitsemän keseä
kulki kuusissa hakona
petäjäissä pölkyn päänä

itkiä tihusteloopi
ukkoa rukuiloopi
pavannaista palveloopi:
"nosta ukko suuri tuuli
sään mänöö määrittöntä
nosta mustia muria
päälle selvien vesien"

nosti ukko suuren tuulen
sään mänösen määrittömän
nosti mustia muria
päälle selvien vesien
kanto vanhan väinämöisen
pimiähän pohjolahan
kiven kirjavan sivulle
paaen paksun lappehille
itkiä tihusteloopi

pohjan akka harvahammas
nousi aivon aikasehen
aivon aika huomenessa
pian pirtin lämmitteli
pyhki pitkin pirttiähän
lattiatahan lakaisi
viepi ulos rikkasa
pellolle perimmäiselle

rikoillahan seisotakse
tuosta kuuli kuusiennen

tajusi kaheksialle:
kuuli miehen itkeväkse
uroon urisevakse
ei ou itku naisen itku
eikä itku lapsen itku
tämä on itku väinämöisen
urajanta untamoisen

siitä silloin pohjon akka
viitisekse vaatisekse
pääsomille suoreille
pätöville pääsomille
meni luoksi väinämöisen
sanan virkko noin nimesi:
"mitä itet väinämöinen
kuta untamo uriset?"

sano vanha väinämöinen:
"tuota iten tuon ikäni
puhki polveni murehin:
jo uin maille vierahille
äkkiouoille oville"

niin sanoopi pohjon akka:
"niin mitä minulle annat
kun saatan omille maille
oman kukon kuuluville
näiltä mailta vierahilta
äkkiouoilta ovilta?"

sano vanha väinämöinen:
"mitäpä kysyt minulta?"

niin sanoopi pohjon akka:
"kun sie laait uuen sammon
kirjokannen kirjoalet
yhen joukosen sulasta
yhen värkkinä murusta
yhen villan kylkyvöstä
maiosta mahovan lehmän
yhen otrasen jyvästä"

sano vanha väinämöinen:

“en minä takoa taia
enkä kantta kirjoalla
työnnän sepon ilmorisen
se on taitavin takoja
se on kannet kirjoapi”

siit on pohjon akka
otti miehen kuolomasta
otti vanhan väinämöisen
vei sitä kotihin sitte
syötti miehen, juotti miehen
kostutteli kuolomasta
pani oron juoksomahan
liinaharjan liikkumahan
pimiästä pohjolasta
summasta sarajahasta
miehen syövästä kylästä
urohon upottajasta

kotihinsa tultuoho
meni luoksi sepon siellä
sanan virkko noin nimesi:
“sinä seppo ilmorinen
lankoni, emoni lapsi
lähe neittä noutamahan
päättä kassa katsomahan
pimiästä pohjolasta
nyt on neiti kosjottuna
päättä kassa kaupattuna”

sillon seppo ilmorinen
peseksen puhasteleksen
sykysyisistä sysistä
tavonnoista talvisista
veran äärillä veäksen
lustuilla solkieksen
rekeensä reutuoksen
korjahan kohenteleksen
laski virkkua vitsalla
helähytti helmivyöllä
oro juoksi, matka joutu
pimiähän pohjolahan
summahan sarajahan

miesten syöjähän kylähän
urohon upottajahan

pohjolahan mentyöön
pohjon akka harvahammas
pani sammon laaintaan
kirjokannen kirjantaan
yhen joukosen sulasta
yhen otrasen jyvästä
yhen villan kylkyöstä
maiosta mahovan lehmän
yhen värttinän murusta

sillon seppo ilmorinen
päivät sampuo rakenti
yöt neittä lepyttelöopi
sillon seppo ilmorinen
saapi sammon valmihiksi
kirjokannen kirjatuksi
ei neittä lepytetyksi

siit on jauho uusi sampo
kirjokansi kiikutteli
jauho purnon puhteheessa
jauho purnon syötäviä
jauho purnon myötäviä
kolmannen pieltäviä

niin ihastu pohjon akka
anto oman tyttärehe
sepolle ilmoriselle
ikusekse puolisokse
kainaloiseksi kanakse
paniakse päänalaisen
jalkoin jaksajakse

sillon seppo ilmorinen
kotihinsa tullessansa
käkyöt kukahteloopi
korjan kirjavan kokilla
oravaiset juoksenteli
aisoilla vaahterisilla
tetryöt kukerteloopi

päällä luokin kynnäppäisen

sepolla ilmorisella
käsi on kirjokintahissa
toinen neitosen nisissä
jalka on saksan saappoassa
toinen reisien välissä
pohjolasta tullessansa

kotihinsa tultuohon
meni vanha väinämöinen
luokse sepon ilmorisen
kysytteli lausutteli:
"velli seppo ilmorinen
lankoni emoni lapsi
joko laait uuen sammon
kirjokannen kirjoalit?"

sano seppo ilmorinen:
"jo mie laain uuen sammon
maiosta mahovan lehmän
yhen villan kylkyöstä
yhen värttinän murusta
yhen otrasen jyvästä"

sano vanha väinämöinen:
"joko jauho uusi sampo
kirjokansi kiikutteli?"
sano seppo ilmorinen:
"jopa jauho uusi sampo
kirjokansi kiikutteli
jauho purnon puhteessa
jauho purnon syötäviä
jauho purnon myötäviä
kolmannen pieltäviä"

sillon vanha väinämöinen
kun tunsi toet sanomat
rakenteli laivoansa
laski laivansa merehen
sanan virkko noin nimesi:
"ku on tuolla toissa miessä
vanhalla väinämöisellä?"

iku tierä, nieran poika
ylimmäinen ystäväni"

nosti päälle purjepuunsa
kun on männikön mäellä
laskoopi sinistä merta
melan koukkupään nojassa
laski päivän, laski toisen:
portit pohjolan näkyypi
paistaapi pahat saranat
pahan ukset ulvottaapi

tapasi on taskuhunsa
sillon vanha väinämöinen
löihen kukkaroisehensa
niin otti uniset nieklat
nukutteli nuuan joukon
paineli pakanan kansan
laskoopi sinistä merta
pimiähän pohjolahan

sanan virkko noin nimesi:
"iku tierä, nieran poika
ylimmäinen ystäväni
mene sie sampo ottamahan
kirjokansi kantamahan"

iku tierä, nieran poika
hyvä kielas käskieki
kepiä kehuttoaki
meni sammon ottamahan
kirjokannen kantamahan
eipä sampo liikukkana
kirjokansi kihnakkana:
juuret maahan juurrutettu.

itse vanha väinämöinen
läksi sammon ottamahan
kirjokannen kantamahan
eipä sampo liikukkana:
juuret maahan juurrutettu

sillon vanha väinämöinen

sillon kynti sammon juuret
satasarvella härällä
tuhatpäällä tursahalla
vei sammon venosehensa
talu talkapohjahansa
nosti päälle purjepuita
laskoopi sinistä merta
laski päivän, laski toisen
niin päivänä kolmantena
muurhainen mulkupoika
se kusi kuren jalalle
pimiässä pohjolassa
kurki laski suuren kulkun
parkasi pahan sävelen
kaikki pohjola heräsi
paha valta valveutu

pohjon akka harvahammas
tapasihe sampoansa:
"jo on sampo muunne viety
kirjokansi kannettuna!"
niin rakenti pohjon purren
sata miestä sauomihin
sata airooh urosta
sata miestä miekallista
sata miestä ampujata
laskoopi sinistä merta

iku tiera, nieran poika
sanan virkko noin nimesi:
"sie vanha väinämöinen
laula sie hyväasukuni
hyvän sammon saatuosi
tien hyvän käveltyösi!"

sano vanha väinämöinen:
"aikainen ois ilon teoksi
varahainen laulannaksi
portit pohjolan näkyypi
paistaapi pahat saranat
pahan ukset ulvottaapi
kun omat ovet näkyisi
omat ukset ulvottaisi

äsen laulanta sopisi
ilon teentä kelpoaisi"

niin sano sanalla tuolla
itse vanha väinämöinen:
"ylimmäinen ystäväni
nouse purjepuun nenääh
kasisliekaah kavaa
katso iät, katso lännet
katso pitkin pohjon ranta!"

iku tiera, nieran poika
hyvä kielas käskieki
kepiä keuhuttoaki
nousi purjepuun nenääh
kasisliekaah kavahti
katso iän, katso lännen
katso pitkin pohjon rannan

niin sano sanalla tuolla:
"jo tuloovi pohjon pursi
satahanka hakkoapi
sata miestä sauomissa
sata airossa urosta
sata miestä miekallista
sata toinen ampujoa"

sillon vanha väinämöinen
jo näki tuhon tulevan
hätäpäivän päälle saavan
tapasi on taskuuhunsa
löihen kukkaroisehensa
löysi piitä pikkaraisen
takloa taki vähäsen
neki mestasi merehen
saattaapi sarajahansa
yli oikien olansa
kautti kainalon vasemman

itse noin sanoiksi virkko:
"luotihin merehen luoto
salasaari siunattihin
itähän ikäti pitkä

luotehelle loppumaton
pohjolahan polvekseen
johon purret puuttuho
venehet takeltuho!”
niin on puuttunt pohjon pursi
vene hankava halennut

pohjon akka harvahammas
nousi leivon lentimille
sirkun siiville kohosi
vassat siiviksi sivalti
kokon kynkkäluun nenille

lenteä lepettelööpi
selvällä meren selällä
ulapalla aukiella
liiteleksen laateleksen
päähän pielen väinämöisen
tahtoo pursi päin puota
laiva lassuin lohkiella

niin sanoopi väinämöinen:
“iku tiera, nieran poika
ylimmäinen ystäväni
ota nyt miekkasi omasi
käelläsi oikiella
vasemmelta reieltäsi
kokon koprille sivalla
vaakalinnun varpahille”

iku tiera, nieran poika
otti miekkansa omansa
käellähän oikiella
vasemmelta reieltänsä
kokon koprille sivalti
vaakalinnun varpahille
vaan ei vuole vermentännä
ota ei orvaskettuona
iski kerran, iski toisen
kohta kolmitsi rapuopi
tuo ei viere vermentänä
ottat orvaskettuona

itse vanha väinämöinen
melan on merestä nosti
lapiensa lainehesta
kokon koprille sivalti
vaakalinnun varpahille
jäi yksi nimetön sormi
sampuo pitelemähän
kirjokantta kantamahan

sillon vanha väinämöinen
otti miekkansa omansa
käellä on oikiella
vasemmelta reieltään

sillon sampua murotti
kirjokantta kirjoali
selvällä meren selällä
ulapalla aukiella

noita tuuli tuuvitteliop
ilman lieto liikutteli
ympäri meren sinisen

muut kaikki muruset viepi
rannalle meryttä vasten
vasten merta hyvänettä
pohjon akka harvahammas
kannen kanto pohjolahan
rivan kylmähän kylähän
sormella nimettömällä
vasemella varpahalla

Vipusessa käynti

SKVR 11 392

LYTTÄ 1871

MIKHVOARA OMENAINÍ

Tuop' oli vanha Väinämöini
teki tiijolla venehtä,
loatipa purtta laulannalla;
Uupupa kolmie sanoa,
viittä virren tutkalmutta
parraspuita pannessaha,
peähä laiijan peässessähä.

Itse noin sanoiksi virkki:
"Ois tuolla kolme sanoa,
viis ois virren tutkalmutta
hauvin on suussa, lohen peässä,
joukoisen kynän nenässä.
Ei ole sieltä ottamoina
mahittoman, muissittoman,
kunnottoman, tiijottoman."

Tuopa se vanha Väinämöini
lähtövi sanoja soamah,
viittä virren tutkalmutta.
Astupa päivän helkytteli
miesten miekkojen terijä;
Toisenpa päivän torkutteli
miesten tapparan terijä.
Jop' on peänä kolmantena,
iltana erähäntenä,
naisten neuulojen neniä.
Torkahtihp' on toini jalka,
vaapaht' on vasenki jalka
suuhu Antervon Vipuisen.

Viikon on Vipui ni kuollut,
kauvon on Antervo katonut,
syli on syitä hartejilla,
voaks on voahta peälajilla,
kulmill' on oravakuuset,
venehhoavat hartejilla,
lepät leuvoista levitty,
pajupehкот parran alta.

Vipusessa käynti

SKVR 11 393

LYTTÄ 1871

OSSIPPA OMENAINÍ

Oli vanha Väinämöini
teki tiijolla venehtä,
loati purtta laulamalla.
Uupu kolmie sanoa,
viittä virren tutkalmuo,
parraspuita pannessaha,
peähä laiijan peässessähä.

Itse noin sanoiksi virkki:
"Mistä soan sanoa kolme,
viisi virren tutkalmuo?
Ois tuolla sanoa kolme,
viis ois virren tutkalmuo:
Lohen suussa, hauvin peässä,
joukosen kynän nenässä,
petralaukan peälajella.
Ei ole sieltä ottamoina,
tavattoman, tiijottoman,
mahittoman, muissittoman."

Läksi vanha Väinämöini;
Astu päivän helkytteli
naisten neuulojen nenie.
Toisen astu torkutteli
miesten miekkojen terie.
Jopa peänä kolmantena,
iltana erähäntenä
suuhu Antervon Vipuisen.

Viikon on Vipui ni kuollut,
kauvon Antervo katonut:
Syli on syitä hartijoilla,
voaks on voahta peälajella,
lepät on leuvoista levitty,
pajupehкот alta parran,
kulmilla oravi kuuset,
veneh-hoavat hartijoilla,
suuhu Antervon Vipuisen.

Vipusessa käynti

SKVR 11 395

HIETAJÄRVI 1877

JAAKKO HUOVINEN

Oli vanha Väinämöine,
tietäjä ijän ikuine
teki tiijolla venettä,
laittoi purtta laulamalla;
Uupui kolme sanoa
peähän purren peästäksensä,
parraspuita pannessaha.

Läksi soamaha sanoja,
joukon tappoi jouhtenia,
parven hanhia hävitti,
ei soanut sanoakana,
eikä puoltana sanoa.
Läksi soamaha sanoja,
otti laumah lampahia,
kinkon kierävillasia,
koppi koppelot mäeltä,
tempoi teeret kankahilta.
Ei soanut sanoakana,
eikä puoltana sanoa.

Läksi soamaha sanoja,
astui päivän, astui toisen,
jopa päivän kolmannenki
naisten neulojen neniä,
miesten miekkojen teriä.
Toinen jalka tuukahtavi
vasemitse vaapahtavi
suhun Antervo Vipuse,

joka on viiko moassa moannut,
kauva kaihossa sijassa,
peripehkossa levänny,
koivut on kouhkoista kohottu,
haavat hampaha lomista,
petäjät perälihoista.

Vipusessa käynti

SKVR 11 387

AKONLAKSI 1832

TROHKIMAINÍ SOAVA

Vaka vanha Väinämöinen
teki tieolla venettä,
laati purtta laulamalla,
kalkutteli kalliolla,
ei kirves kiveen käytä,
kasa hietra kallioon.
Uupu 3 sanoo
salmalla veneen sakaran,
vene konnan kokkapuusa.

Käski seppo Ilmarisen:
"Mäne saamahan sanoja
Antero Vipuisen suusta."
Paljon hanhia hävitti,
paljon matkoja pahoja.
Ei saanut sanoja tietä.

Läksi vanha Väinämöinen,
läksi saamahan sanoja
Antero Vipuisen suusta.
Astu päivän heikutteli
miesten tapparan teriä,
jopa toisen torkutteli
miesten miekkojen teriä,
jopa päivän 3:ki
naisten nieklojen neniä.

Viikon on Vipuihin kuollut,
kauan Antero katonun,
Haap' on kasvat hampaasta,
leppä leukaluun nenästä,
kulmista kumiet kuuset,
paju pehkot alta parran.
Sill' on suusa suuri tieto,
mahti ponneton povesa,
vatsas' on varat väkevät.

"Pois sie konna kouhkoistani,
moar-ranivo maksoistani!
Tulet on suuhuni tulovi,
kekälehet kielilläni."
"Empon tästä ennen lähe,
kuin en soa sanoa kolme.
viittä virren tutkalmutta."
"Et soa sanoakana,
etk' on puoltaki sanoa."

Tuop' on vanha Väinämöini
panip' on paitasa pajaksi,
polvesa alusimeksi,
käsipävarthesa vasaraks',
turkkisa tuhut'imeksi,
housusa hohot'imeksi.
Takuo taputtelove,
ainapa helkähyttelöve.

Takopa rautaisen korennon.
Poikkiko purret mellon rauvan,
tiettänet teräksisenki.
Sieltä soat sanoja kolme,
viisi virren tutkalmutta
hauvin suusta, lohen peästä,
joukoisen kynän nenästä.
Tuop' oli vanha Väinämöini
takuo taputtelove,
aina helkähyttelöve,
tako rautasen korennon.
Poikki puri mellon rauvan.
Sieltä sai sanoja kolme,
viisi virren tutkalmutta
hanhi-parvien parista.
Astu ta ajatteleksi;
kulkuohot kummeksiuve.
Pursi varsin vastoail'i:
"Muut purret sotija käypi,
mie lahon lassulmuksillani,
venyn vessalmuksillani;
Ilkijemmät ilman linnut
peälläni pesän pitävi;
Pahemmat on moan matoiset
allan' on pesän teköve."
Tuop' oli vanha Väinämöini
saip' on purren valmeheksi.

Jatko Laivaretkeä ja Kanteleen syntyä ja soittoa

"Pois on koira kouhkoistani,
Moan ranio maksoistani,
alt' on pernani penikkä!
Tulet suuhuni tulovi,
kekälehet kielelläni."
Sano vanha Väinämöini:
"Empon tästä ennen lähe,
kuin en soane sanoa kolme,
Viitt' on virren tutkalmuo
suuhu Antervon Vipuisen."
"Et soa sanoakana,
etkä puoltana sanoa."

Tuo on vanha Väinämöini
pani se paitasa pajaksi,
polvesa alusimeksi,
käsivartesa vasaraks.
Takuo taputtelovi,
aina helkähyttelövi.

Tako rautaisen korennon:
Vaski peässä, vaski peällä.
"Purret poikki mellon rauvan,
tientelet teräksisene,
siitä soat sanoa kolme,
viisi virren tutkalmuo."
Pani suuhu poikki-puolin.
Puri poikki mellon rauvan,
tienteli teräksisene:
Siitä sai sanoa kolme,
viisi virren tutkalmuo.

Jatko Laivaretkeä ja Kanteleen syntyä

”Ulos koira kouhkoistani,
maar rasia maksoistani.”
Sanoi vanha Väinämöine
tietäjä ijänikuinen:
”En lähe, en käkiekkänä,
jos et sano sanoa kolme,
viittä virren kommermoista.”

Niin on vanha Väinämöinen,
tietäjä ijän ikuinen
Pani paitasa pajaksi,
Polvesa alosimeksi,
pani näppisä pihiksi,
puksusa puhuttimeksi.
Takoia taputtelevi,
lyyvä helkähyttelevi,

Takoi rautasen korennen
Väinämöisen polven päässä
Suuhun Antervo Vipusen,
joka on viikon maassa maannut,
kauvan kaihossa sijassa,
peripehkossa levännyt.
”Jos et sano sanoa kolme,
viittä virren kommermoista,
tällä hampahas hajotan,
tällä leukas lonkuttelen.”
Jo sanoi sanoa kolme,
viisi virren kommermoista.

Jatko Purrenitkua ja Sampojaksoa

Pani paitansa pajaksi,
turkkein tuhuttimeksi,
polviin alusimeksi,

Tako rautasen korennen.
pisti pään teräksisen
Suuhun Antero Vipuisen,
sen puri konna poikki,
pisti pään malloman,
eipä voinut konna purrakan.
Saipa suuhun suuren tieon,
mahtin ponneton poveen,
vatsaan varat väkevät,
sai han sanatki tietä;
Saipa pursi valmiiksi.

*Alkupuoli Kultaneidon taontaa ja Kilpalaulan-
taa, jatko Laivaretkeä*

Sävelmien lähteet

IV:1 = Inkerin runosävelmät

IV:2 = Karjalan runosävelmät

1. Varsinais-Suomi, Turun lääni. IV:2, 374.
2. Savo-Karjala, IV:2, 325.
3. Satakunta, Vesilahti, IV:2, 286.
4. Satakunta, Vesilahti, IV:2, 332.
5. Häme, Sääksmäki, IV:2, 580.
6. Häme, Sääksmäki, IV:2, 746.
7. Häme, Sääksmäki, IV:2, 743.
8. Karjala, Venäjän Karjala, IV:2, 383.
9. Vienan Karjala, Vuokkiniemi, IV:2, 114.
10. Vienan Karjala, Kivijärvi, IV:2, 59.
11. Vienan Karjala, Vuokkiniemi, IV:2, 106.
12. Vienan Karjala, Uhtua, IV:2, 60.
13. Vienan Karjala, Uhtua, IV:2, 91.
14. Vienan Karjala, Suurijärvi, IV:2, 139.
15. Pieni Runonseppä säv. 2. Karjala, IV:2, 400 (2 viimeistä säettä)
16. Pohjois-Karjala, Ilomantsi, IV:2, 168.
17. Laatokan Karjala, Reisijärvi, IV:2, 175.
18. Laatokan Karjala, Suistamo, IV:2, 145.
19. Laatokan Karjala, Suojärvi, IV:2, 790.
20. Laatokan Karjala, Suistamo, IV:2, 623.
21. Laatokan Karjala, Suistamo, SKSÄ A 302:17, Petri Šemeikka.
Nuotinnos Outi Pulkkinen, The Kalevala Heritage, ODE-2.
22. Laatokan Karjala, Suistamo, SKSÄ A 301:61, Iivana Härkönen.
Nuotinnos Outi Pulkkinen, The Kalevala Heritage, ODE-2.
23. Karjalan kannas, Valkjärvi, IV:2, 729.
24. Karjalan kannas, Taipale, IV:2, 176.
25. Aunuksen Karjala, Korpiselkä, IV:2, 644.
26. Inkeri, Soikkola, IV:1, 153.
27. Inkeri, Soikkola, IV:1, 156.
28. Inkeri, Soikkola, IV:1, 227.
29. Inkeri, Soikkola, IV:1, 319.
30. Inkeri, Soikkola, IV:1, 416.
31. Inkeri, Tyrö, IV:1, 432.
32. Inkeri, Soikkola, IV:1, 493.
33. Inkeri, Kaprio, IV:1, 539.

34. Inkeri, Hevaa, IV:1, 565.
35. Inkeri, Soikkola, IV:1, 547.
36. Inkeri, Soikkola, IV:1, 553.
37. Inkeri, Soikkola, IV:1, 557.
38. Inkeri, Soikkola, IV:1, 599.
39. Inkeri, Soikkola, IV:1, 637.
40. Inkeri, Tyrö, IV:1, 651.
41. Inkeri, Soikkola, IV:1, 681.
42. Inkeri, Hevaa, IV:1, 837.
43. Inkeri, Soikkola, IV:1, 893.
44. Inkeri, Narvusi, SKSÄ L 95b Tatjana Jegorv ja lauluryhmä.
Nuotinnos Outi Pulkkinen, The Kalevala Heritage, ODE-2.
45. Inkeri, Soikkola, Ingrid Rüütel, Otilie Kõiva, Mart Jallai 1976, RKM,
Mgn II 2840 a. Kadoi Aleksanrova ja kuoro. Nuotinnos Outi Pulkkinen
www.folklore.ee/pubte/eraamat/vadjaisuri/ee/laul-maarojani-sizojani
46. Inkeri, Toksova, IV:2, 683.
47. Inkeri, Lempaala, IV:2, 695. Pieni Runonseppä säv. 3.
48. Inkeri, Valkeasaari, IV:2, 690.
49. Inkeri, Lempaala, IV:2, 764.
50. Inkeri, SKSÄ A 142, Anna Kivisoo ja kuoro. Nuotinnos Outi Pulkkinen.

Omia runolauluja

*Jos mä lauluillen lasenen,
virren töille työntelemmen:
Laulan pielekset pihaille,
tammet joka tanterelle,
tammelle tasaiset oksat,
joka oksalle omenan,
omenalle kultapyörän,
kultapyörälle käkösen.
Laulan kalliot kaloiksi,
suoloiksi meren somerot,
meren mullat maltaiksi.*

Runolaulu on ainutlaatuinen laulunlaji ja vanhan itämerensuomalaisen laulukulttuurin keskeisin osa. Sen avulla on käsitelty, jäsennetty ja tulkittu maailmaa sekä arjessa että juhlassa. Runolaululle on ominaista viiden sävelen ja kahdeksantavuisten runosäkeiden maailma. Säkeistöjä ei ole, vaan laulu etenee säe tai säepari kerrallaan. Lauluissa saa muunnella ja improvisoida. Millä tahansa sävelmällä voi laulaa minkä tahansa runon. Laulu voi olla aivan lyhyt tai satojen säkeiden mittainen.

Tässä Iki-Turson runolaulukirjassa on julkaistu 50 runolaulusävelmää ja 48 runoa laulettavaksi yksin ja yhdessä. Kirja sisältää myös runolaulumitan oppaan.